

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Viețile nouă • Miercuri 25 Iulie 1991 • 28 (127)

UBICUITATEA POLITICĂ

Asistăm, de la o vreme, la un fenomen politic unic în Europa, — da-vadă că, vrînd-nevrînd, tot spre „originalitate” tragem ! —, anume acela de ubicuitate a unor forțe politice, capabile de a se plasa simultan pe două poziții neasemănătoare, de nu de-a dreptul contrare. Căzul cel mai interesant este al F.S.N.-ului care, la această oră, este partid de guvernămînt, deci la putere, și totodată, partid de opoziție. P.N.L.-ul se află și el într-o situație similară, cu diferența că, pe de o parte, F.S.N.-ul e majoritar în structurile puterii, iar, pe de alta, opoziția P.N.L.-ului e, teoretic și practic, mult mai cuminte, mult mai puțin conturată decît a F.S.N.-ului. Atît de pronunțată e această ubicuitate a F.S.N.-ului, încît s-ar putea spune, fără prea mare exagerare, că, pentru moment, principalul demers opoziționist la adresa F.S.N.-ului îl face... F.S.N.-ul. Evident, e nevoie de cîteva precizări și nuanțări pentru a lămurii acest paradox care, pe cei neobișnuiți cu dealul-vallea mioriticului nostru spațiu, îi lasă bouche-bée. Prima precizare : F.S.N.-ul se află acum la putere numai la nivelul executivului, nu și al legislativului sau al președinției. Asta în urmă desprinderii din el a F.D.S.N.-ului, aripă conservatoare, de clară orientare neo-comunistă, drapată în populism de trei parale, dar o aripă ce tinde să depășească în cuprindere corpul din care s-a desprins, exploataînd la maximum buimăceala cetățeanului luat, cum se zice, prea repede. Așadar, opoziția F.S.N.-ului este față de F.D.S.N.-ul care a luat avans în Parlamentul încă actual și s-a atras de parte-i instituția prezidențială în actuala ei alcătuire. A doua precizare : opoziția F.S.N.-ului este în bună măsură și o formă de apărare a locului unde el se află la putere, respectiv a executivului, de amenințările pe care i le adresează, tot mai vehement, F.D.S.N.-ul, care se face că uită că a participat frățeste la toate erorile comise de executiv în anii '90 și '91, pînă la căderea guvernului Roman, de fapt pînă la scindarea produsă la Convenția din martie curent. Cu alte cuvinte, opoziția de acum a F.S.N.-ului e susceptibilă de ipocrizie, fiind mai mult o tactică avocățască decît una propriu-zis politică a unei strategii ce se vrea fundamentată tocmai politic. În fine, a treia precizare : chiar opoziția față de F.D.S.N. — așa limpede cum ne pare, — este consecința unei alte opoziții, mai marcate și mai solemne : a F.S.N.-ului față de președintele, în exercițiu, al țării, o opoziție lesne psihanalizabilă dat fiind faptul că dl. Iliescu este, într-un fel, tatăl F.S.N.-ului, socotit astăzi drept tată bun de către F.D.S.N. și tată vitreg de către F.S.N. Dar ceea ce lipsește staturii opoziționiste a F.S.N.-ului pentru a dizolva paradoxul ubicuității este, în primul rînd, concludența renunțării structurale la „tatăl” și „frații” de mai an. Pentru că știm că sîngele apă nu se face, demersul politic al F.S.N.-ului, dacă vrea să fie credibil în perimetrul opoziției politice reale, trebuie să probeze, înainte de toate, că prin arterele lui curge alt sînge decît cel din arterele F.D.S.N.-ului ori ale instituției prezidențiale. Altminteri, ubicuitatea de astăzi va rămîne în continuare un paradox funcțional, de origine psihologică, iar nu unul organic, de sorginte ideologico-politică. Vremea, cită a mai rămas pînă la alegerile din septembrie, va clarifica, probabil, lucrurile și în această privință. Așteptăm cu interes...

Pașinile revistei sînt ilustrate cu reproduceri din albumul „Voronet”

**EPISTOLA
SFÎNTULUI
APOSTOL
PAVEL
CĂTRE
ROMANI,
din NOUL
TESTAMENT,
capitolele 10-12
— IN PAGINA A 11-A —**

**TRISTEȚEA
UNUI MECENAT**

**PE UȘA
DIN SPATE
— IN PAGINA A 13-A —**

**JOCUL NEBUNILOR
ÎN COMEDIA
SHAKESPEAREANĂ**

— in paginile 8—9 —

Porthart

Până unde ai privit ai pirjolit cimpia,
ai dărimat casele,
ai imprăștiat oamenii,
ochi văzător.
De aceea nu mai ai voie azi să privești
decît aproape, împrejur,
cu frică.
Privește acum și în jos.
Pleacă-ți privirea.
Privește-ți mîinile,
adevăratul chip, la picioare.

Bogdan Ghiu

**În pagina a 16-a, o proză de HERVÉ BAZIN:
AGENȚIA MATRIMONIALĂ**

Fiara

nunțată cu surle și trâmbițe, emisiunea omagială Adrian Păunescu promitea, din capul locului, o întoarcere a Televiziunii la bunele sale tradiții cum ar fi „Antena vă aparține” sau „De pe marea scenă a țării, pe micul ecran”. Mai ales că sugestia venea de la înalta tribună a Senatului și purta marea oratorică a fochistului de Constanța, Gh. Dumitrașcu. Că undeva se urmărește repunerea lui Păunescu pe linie oficială și reabilitarea unei retorici pe care, în prea rapidul și inocentul nostru recurs la principii, o credeam, măcar pentru o vreme, dată uitării, este în afara oricărei îndoieli. Doar se apropie alegerile și național-comuniștii încearcă să-și recupereze propagandistii mizând pe ideea falimentară a mentalității ceneacliste Flacăra este o constantă a spiritului românesc. Pierzându-i pe studenții (și pe tineri, în general), trupa cotrocenoreicistă mai visează, probabil, supravegherea lor camuflată, pe stadioane și prin piețe, sub bagheta răcnită a vocii lui Adrian Păunescu. Și apoi nu i-ar strica deloc acestei trupe folosirea în campania electorală a unui propagandist vulcanic, gata să spună cine sînt dușmanii României, din ce parte vin ei și care nu așteaptă decît un semnal spre a-și dovedi încă o dată, dacă mai era nevoie, vocația de slugă. Iar lumea l-ar asculta, chiar și numai pentru a-l înjura mai apoi. Cum putea fi mai bine pregătită reînnoirea lui Păunescu la stăpîni decît pe poarta Televiziunii? Și Tatuliucul a fost vigilent, pregătindu-și cu minuția unui arhivar pocerist, adică din ăla cu grilă, plonjarea în acea zonă a memoriei documentare în măsură — susținută și de măturările unor personaje notorii din avangarda culturală a Cotrocenilor — să creeze imaginea luminoasă a bardului-haiduc și a gazetarului-taumaturg. Simțind importanța emisiunii, acum cînd Televiziunea își pregătește intrarea triumfală sub talpa cotrocenă, Mihai Tatuliuc și-a aranjat o stare sufletească pe măsură și și-a pus fața de ceremonii, așa pe care nu tresare nici un rid, iar privirile operează mai degrabă în timp decît în spațiu. Cu haina atînată pe prolețar pe umeri (vezi dezvoltura plebea a anilor '60), livid ca o iederă și fremătător ca un adolescent în pragul inițierii, cu acea solemnitate unică a tinăului mecanizator proas-

păt lăudat la gazeta de perete, Tatuliucul a încercat să creeze acestei emisiuni, prin toate mijloacele la îndemână, aura faptului de excepție.

Dar felul în care s-a făcut prezentarea lui Păunescu a fost, în același timp, o diversivă și o minciună ce cu greu putea fi imaginată. S-au oferit mereu alternative, variante benigne, la aflul de cunoscutele păcate păunesciene: susținerea cultului dictatorului și al familiei sale, beneficiile slugăriei, imoralitatea, comportamentul autoritar la adăpostul înaltului patronaj etc. S-au prezentat, spre demonstrație, texte, interviuri, imagini, Grigore Vieru, măturii, soții Aldea Teodorovici și... muzică. Dar Tatuliucul a căzut într-o gravă eroare și a întreținut o tot atît de gravă confuzie; nu pentru aceste vini trebuie Păunescu judecat. Nu pentru lamentabilele pupături, nu pentru poeziile scrise, nu pentru cuvîntările avîntate, nu pentru bețiile sale intrate în folclor. Toate acestea îl priveau personal. Există însă ceva dincolo de persoană, un fenomen și un sindrom Păunescu, un întreg care nu poate fi privit pe felii; el reprezintă un atentat la spiritul național, o zdruncinare a echilibrului moral al societății, o deturnare a energilor sufletești ale unei întregi generații. Dar, pentru mai multă precizie, vom încerca o ordonare a faptelor:

1 — Păunescu a fost virful de lance al unei conspirații împotriva săvîrșămintele și morale a poporului român. Întreaga populație a țării a fost constrînsă ani de zile, printr-o subtilă manipulare psihologică — directă sau mediată —, să accepte drept artă tot felul de surugate, în cele mai agresive variante ale kitsch-ului. A încercat pervertirea acelor calități sufletești, în special ale tinerilor, care ne fac apți pentru emoții artistice și percepții estetice adevărate. Textele oferite de către Păunescu drept poezii, triste declarații patriotarde și encomiastice sau bocete false și disperări convenționale, nu s-au mai adresat sensibilității, ci **sentimentalismului** facil și derizoriu. A substituit emoțiile artistice gama întregă a emoțiilor primare care solicită necondiționată participare viscerală: risul, urletele sau plînsul.

În anii de grație 80, Păunescu a încercat să împingă omul din nou spre gregaritate, iar, în plan artistic, sînd

toate achizițiile ultimei sute de ani, s-a strădui să recupereze estetica naivă a lui Dinicu Golescu; ce care avea drept criteriu valoric **stînjenu**, iar drept măsură a trăirii estetice, **lacrima**.

2 — a depreciat prin vulgarizare ideea de patriotism, simbolurile naționale, autoritatea marilor noastre personalități istorice și culturale. Invocarea lor inutilă și inadecvată, prin săli de spectacole și pe stadioane, a urmărit un singur lucru: slujirea dictaturii și alinierea perioadei cauzate la marile momente ale istoriei poporului nostru.

3 — pentru anihilarea gîndirii, a excitat fondul primar al mulțimilor prin lozinci și sloganuri lipsite de orice motivație reală. Transformarea ideii de spectacol în ceremonii orgiastice n-a fost decît o formă deliberată de a oferi miilor de oameni senzația puterii, a forței colective, cînd, de fapt, ele erau perfect coordonate și tinute strict sub control propagandistic.

4 — într-o vreme a frișii și a suspiciunii, a oferit tinerilor iluzia curajului fără a-i preveni, fie și aluziv, că libertatea pe stadion este comandată, iar curajul obținut cu aprobări speciale. Și că totul are un singur scop: prelungirea dictaturii și compunerea unei imagini luminoase a dictatorului, abaterea gîndurilor de la nevoile și umilințele zilnice.

5 — prin programarea deliberată a spectacolelor sale sabatice în zilele de sărbătoare și, de multe ori, în nopțile de înviere, Păunescu a propus alternativă la slujbele religioase, pentru a-i scoate pe tineri din biserică și a-i aduce pe stadion. Aceste scenarii funeste urmăreau împingerea conștiințelor nu

spre păgînism — păgînii aveau oricum repere în zona sacrului —, ci spre **fărădelege** și, poate, nu este întîmplător că în climatul moral creat de Păunescu a început drama demolării bisericilor.

În acele momente de acutizare a propagandei atee, histriionul a trecut dincolo de ateism, el a fost una dintre pîrghiile majore ale **sanatizării** societății românești. El a exersat o **pedagogie negativă** și a încercat impunerea (sau desăvîrșirea) unei **teologii negative** — **CULTUL NOCTURN AL DICTATORULUI**.

6 — ajutorarea unor nedreptăți sau nevoiași, cu care atît se făcuse acum, n-are nici o relevanță în fondul problemei. Mîna de ajutor întinsă ostentativ, din vanitate — hrană pentru imensul său orgoliu — a folosit-o ca argument al **atotputerniciei** sale și pentru a mai adăuga un strat de policală Cîrmaciului cel dezinformați și prost sfătuit. Și, oricum, binele făcut în particular nu poate imblîzi răul adînc pe care l-a făcut ființei, spiritului și conștiinței acestei țări.

Încercînd să se joace de-a reabilitarea, Mihai Tatuliuc riscă, din neștiință sau neîndemînare, asemenea učențului vrăjitor, să desfacă sticla (sau butia) în care duhul răului a fost relativ ferecat de sacrificiul spectacolului sanguinar (televizat) din decembrie. Pentru că el, Cîntărețul Diavolului, nu este un pore, așa cum cu atîta voluptate se autoproclamă, ar fi o degradare mult prea blîndă — și, apoi, ce vină are poreul? — el nu este, așadar, Porcul, el este Fiara. Numărul lui — 666.

Pavel Șușară

minimax

Sfidarea cucuvelelor cu roșii pene

Eu cred că importantă ar fi guvernarea în așa fel încît să meargă treburile bine, indiferent ce partide vor ieși sau forma de guvernămint.

(Stelian Zamfir, tînar politist)

Mai pe față, mai pe-ascuns, disimulat, treptat dar necontent, așa cum au demonstrat-o și ultimele experimente din săptămîna încheiată cu sărbătoarea Sfîntului Ilie, campania electorală a dlui Ion Iliescu, cel înconjurat de trupele federante, s-a așezat temeinic într-o zonă politică ale căreia coordonate sînt (a) **resurrecția sfîntoasă a ideilor și sloganurilor comuniste**, în corelație cu (b) **recursul sistematic la diversivă**, ori cît de grosolană, care să accentueze starea de confuzie și dezordinea electoralului.

A deshuma un cadavru politic este, oricum, un gest riscînd grotescul. A purcede însă la deshumarea unui cadavru, după care să încerci a-l face să meargă și mîste, ca și cum ar fi viu, denotă lesirea inevitabilă din cadrul normalității, iar ceva este tare putred acum în România, dacă s-a ajuns pînă la o mascaradă propagandistică de felul celei puse la cale cu ajutorul — cui alcuiva! — tovarășului Tatuliuc. Pentru că, bineînțeles, recuperarea și recondiționarea unuia dintre cei mai eficienți propagandisti ai regimului Ceaușescu n-a fost făcută de

dragul lui; el oricum o duce foarte bine merci, ca toți cei din tagma de lichele căreia aparține sau, pentru a-i respecta opțiunea, noroiul îl priceste de minune. Făcută însă după cît poate să-l ducă mințea și cînsimul pe tov. Tatuliuc (care l-a scos de dedesubt pînă și pe un D. Sîraru!), emisiunea cu pricina a fost, de fapt, o **întîlnire a național-comunismului**: platforma ideologică adoptată de partidele în care s-a reîntrupat fostul P.C.R., esențiate de noul cîrmaci. Iar ceea ce, într-adevăr poate îngrijoră este că dacă, pe de o parte, campania electorală a președintelui, I. Iliescu are drept fir... roșii **recondiționarea națională**, pe de altă parte, televiziunea unor Ilieșca, Becleanu, Tatuliuc, Roșianu ș.a.m.d., precum și gazetele slujind-l înfîș pe „cîrmaci” („Dimineața”, „Europa”, „Totuși iubirea”, „România Mare”, dar și „Avîntul” sau „Libertatea” ș.a.) fac de fapt imposibilă presupusa reconciliere, atîta vreme cît sînt „canonizați” rînd pe rînd toți marii „eroi” ai „epocii de aur”: nominalisturiști; culturaliști sau foști ofțeri superiori din armată și securitate și nu e vorba numai despre această campanie propagandistică de recuperare și resanare ideologică, dar peste tot, sau aproape peste tot, foștii tovarăși sînt și neclintit în centrele decizionale, mai puțin doar cei cărora li s-a ordonat să se facă proprietari. Adică sfidarea este atît de evidentă, de strigătoare la cer, încît lasă puține îndoieli în ce privește dispo-

mbilitatea Puterii de a recurge la represivă, în caz că dezinformarea și diversivă nu vor fi totuși suficiente pentru a determina poporul telespectator să reacționeze așa cum trebuie.

Decamdată, însă, relațiile dintre guvernanti și guvernați sau, încă mai exact dintre Putere și Opoziție, ce aillă într-o perioadă de armistițiu cînd, chiar dacă la un nivel minim, guvernarea respectă cît de cît standarddele democrației. Dar nu mai puțin evident este că o analiză oricît de sumară a evoluției politice din dec. '89 încoace indică drept singure explicații plauzibile ale „blîndeții” Puterii: (a) **dependența economico-financiară de Occident**, (b) **lupta pentru putere dintre diferitele fracțiuni ale guvernanților**, luptă care, foarte probabil, se duce și în interiorul institutiilor represive ale statului, (c) **menținerea contestăției sociale la un nivel care nu a periclitat serios poziția guvernanților** — atunci cînd s-a întîmplat totuși, cum bine se știe, riposta a fost fără menajamente, schema aplicată constînd în provocarea violenței pentru a se răspunde cu violență. În aceste condiții, și avînd în vedere că suportul social al Puterii s-a diminuat considerabil, substituttele represivii au fost sînt dezinformarea și diversivă politică. Abia o dată cu trecerea timpului s-a dovedit cît de adîncă a fost foste „infecția socială dilată”, adică s-a dovedit profesionalismul funcționarilor fostei securități care (beneficiind de performanțele psicho-sociale anterioare), în ciuda faptului că au existat mai toate premisele și condițiile cristalizării unei opoziții politice unitare, au reușit să contracțeze în bună măsură un asemenea proces prin: (a) „parazitarea” tuturor formelor de organizare, îndeosebi a partidelor și sindicatelor, (b) menținerea și chiar accentuarea dezorientării, mijloacele de informare în masă completîndu-se reciproc cu răspîndirea zvonurilor, (c) **coruperea și/sau santajarea personalităților** mai mult sau mai puțin incomode — cum altfel ar putea fi înțeleasă atîtuținea deconcertantă a unor intelectuali ajunși să slujească noile autorități, împotriva chiar a unui minim de considerențe morale? Că **tribomba**

bătrînilor liberali, căci bombă într-adevăr nu este, ci mai degrabă „o inbecilizată” cum bine a zis dl. Alexandru Paleologu, deci că noua malverșafie a lui R. Cîmpeanu nu se explică altcumva, se vede și din avion așa că, la urma urmelor, nici nu merită prea multă atenție.

Rămîne în schimb și suscită interesul (pentru a nu spune că intrigă) marea necunoscută a ecuației politice românești: „F.S.N. — Roman”. Se poate crede, că, într-adevăr, echipa dlui Petre Roman va merge, va putea să meargă pînă la capăt împotriva — să le zicem, așa, în glumă — cucuvelele cu roșii pene? Sînt, și nu puține, indicii că da. Persistă însă pentru timpul scurt ce va să vină o lungă serie de întrebări de care nu se poate face abstracție. Le va răspunde dl. Petre Roman în așa fel încît să convingă că partidul domniei sale este angajat ireversibil în lupta pentru democratizarea României, și, concomitent, pentru ieșirea din sfera de atracție/influență a Moscovei? Structura opțiunilor politice ale electoratului, atît cît poate și ea aproximată din rezultatele sondajelor de opinie obligă însă Opoziția, în general, și Convenția Democratică, în special, să se raporteze la F.S.N.: acceptînd drept autentică linia politică adoptată după constituirea F.D.S.N.-Este o gansă împotriva coaliției structurate în jurul Palatului Cotroceni care acum grupează cele mai reacționare forțe social-politice din România, dispuse să facă orice, pentru că în joc este mai mult decît o poziție socială privilegiată.

Șerban Lănescu

22 Iulie 1992

P.S. În ce privește o eventuală candidatură a dlui Petre Roman la președinție, iată că se întîmplă uneori ca raționamentele dlui Ion Cristoiu să fie corecte, dar orgoliul...

Conexiuni între registre antagonice

Departe de clișeu romantios al melodramelor, semn de precaritate intelectuală, dar și de nedemnitățile dosarelor de fișe tipologice ce sfârșesc prin a fi ceea ce ascunde că este: o simplă însușire de declarații, informări, mărturisiri neprelucrate, tipul de literatură cultivată de Nicolae Breban denotă o pulsație demiurgică. Autorul, de astădată* nu se mai destăinuie printr-un terț, este el însuși naratorul și personajul creator de spectacol existențial, mai mult decide să se explice la vedere, să transforme propriul roman într-o radiografie care nu dă uitării nimic din ce îl bucură ori l-a făcut să sufere.

Totul pare și chiar este pînă la un punct pregătirea cititorului capcană. Unele de natură erotică, altele menite să dezinformeze vecinii, prietenii scriitorului. Un detaliu scapă, cel puțin pînă azi, comentatorilor săi. Că Nicolae Breban, cel ce descoperă în Thomas Mann un posibil model, realizează ca și în *Bunavestire* sau *Drumul la zid* o substanțială reasezare, axiologică. Secundar dedusă din subiect aproape neglijat din lipsă de patență de eficiență, mai degrabă pusă la încercare printr-un fel de reconciliere cu insul solitar, cu sîngurătatea lui în cetate. Pînda și nădărnici presupun ceva insolit; i se întimplă vinătorului ca atent la pradă să se deplaseze într-un peisaj necunoscut. Să își dezlege limba abia după ce știe că nu s-a rătăcit și că vinat de altii a fost de ajuns de rezistent să nu fie eliminat din expediția cinetică. Taina lui: să se ascundă să-și autoregleze psihologia, echilibrul într-o lume ce se năruie.

Mai degrabă intrus decît ostracizat, naratorul se delimitează continuu de supra-personajul romanului, uneori se lasă redus însă nu se coboară la nivelul acestuia. Alegerea lui este clară: înfruntă totalitarismul dedramatizîndu-l. Fată-n față cu mișcarea dictaturii, naratorul nu ocolește o anume fabulă de la care asteaptă răspuns: erosul structurează materia istorisirilor, sugerează o ștafetă de experiențe mai mult sau mai puțin reușite dar adevăratul etalon este de căutat altundeva. Cea mai bună dovadă — filonul epic apare la vedere, pentru a se adapta la o realitate insidios înțunecată dar și pentru a evada din ea.

Mergînd mai departe vom spune că în roman persistă o dualitate, o permanentă dublare a erosului cu romanul riscului. Nu este, nici vorbă riscul în iubire. Aventura începe din clipa în care asumarea serviciilor descoperă caracterul riscant al deciziilor individului. În *Pînda și seducție* riscul rezidă în a avea prieteni ca Skeedra, amante coruptibile ca Delia, justificării sterile, atitudini contradictorii. Pe de altă

parte K. sesizează corect că banul este o pseudo-valoare în condițiile contrafacției permanente iar cultura într-un raport de inferioritate cu puterea primară, mistificatoare.

Pe Nicolae Breban această afinitate cu bipolaritatea riscului: să stăpînești/ să convertești o experiență dobîndită printr-un sir de descoperiri în exces (voi da o explicație mai departe) îl separă de eul său anterior, cum îl desparte de vanitatea deșantării. Poate pentru că Breban, chiar cuprins de senzualitate nu trivializează nimic, nici senzualul, nici realul așa-zis vulgar, nici măcar realul codificat din măruntaiele cărui un alter-ego auctorial emite, din cînd în cînd, judecăți malițioase.

Acest autor nu vrea să fie impersonal. Intreaga lui conștiință dăltuiește cu putere diformitatea existenței în anii 70—80 pentru a-i defini amarul și răzbuha dizgrația. Nimic din toate acestea nu tin de joc. De istorie, da. Ca și seducția ce integrează de lațușea însă nu și dezumanizarea. Aici se vedește originalitatea lui Breban care știe atât de bine să instrumenteze o temă a vieții ca temă a literaturii. Este un scriitor prea vital să accepte raportul invers între un principiu viu și un altul otrăvitor-ucidător, apanajul prezentimentelor și ingratelor resentimente. Mișcările interne

ale naratorului intră, uncori, în registre opuse cum osinda suportă, din scepticism, iertarea. După cum nu este de neglijat cît de diferențiat știe el să perceapă ce este „privilegiul” în socialism, cum funcționează el, spre ce întunecimi larvare ne-a împins pînă nu demult.

Dacă și alte fenomene îi retin atenția (de exemplu locul servitorului-stăpîn într-o subrațională existență a penuriei) să delimităm fizionomia deviată (chelnerul mai presus de artist, de savant, activistul dominator, priviș de sus populația) de cea normală. Dar este ceva normal sub cerul totalitarismului? Naratorul abandonează egoismul las pentru un rost mai înalt. Are argumente să recurgă la o optică mai aspră. Mai „dinăuntru”. Aptă să ridice farsa din linearitate, din pitoresc. Astfel confesivul reține încrederea în valoarea umană nu declarativ-frapant cît prin variația situațiilor în care autorul se regăsește pe sine. Situații recurent cruciale. Amestecate între ceilalți, ca o fantasmă euforică, scriitorul desenează ne-

curmatul atașament reparator cînd farsa este suspendată iar normalul și nu absurdul domină viziunea, din fundal. Aș cita, dincolo de orice reper pur episodic sugestiile admirabile conținute în momentul (al treilea) al plimbării cu Irena pe străzi, al audierii unui concert de sonate. Pe fondul muzical între povestitor și Irena se țese un transfer de impulsuri „ca într-o apă repede în care aluneci cu mal cu tot, un mal de lut în care sunt încrustate, ca de bronz, frunzele ce plutesc la nesfîrșit, frunzele unei toamne eterne într-o primăvară inconștientă, puerilă, inutilă”.

Martor și complice la scene ca aceasta este trezirea brutală la realitate după socul prelung, cauzat de disperarea unui om marginalizat, silit să fie duplicitar dacă vrea să supraviețuiască. Energia pe care o consumă acest ins are un sens precum-pănit moral, Coordonat de timpul în care trăiește, de atracțiile care îl repară de uzura psihică, de prestunea unipartismului, căruia îi datorăm mai fiecare eclipse profesională, discontinuități sufletești, eliminări, deplasări, înstrăinări.

În această nestingherită devălmășie femeile au un statut special. Se pricepe să ademenească, deci să lege subiectivitatea de vulnerabilitate. Asupra lor naratorul detine un ascendent oasional pe care îl ramifică. Relațiile sînt mereu cam aceleași, doar verigile diferă. Precum și senzația că dependența de stăpîn funcționează neabătut, nu și colaborarea în laborator ce convertește vrajba în aservire.

Amator de parașoxuri, de bizarerii sub forma atașamentului ce produce sațietate, deci trădare, Nicolae Breban divulgă cîteva clișee, le surprinde secretul. De fapt este un fin observator al instabilității datorată alienării conjugale, falsei umilități, susținuții în orarul frivolității mascate.

Ajuns la suprafața textului după un plonjon în adînc, cititorul descoperă în *Pînda și seducție* ambiguitatea riscului. Interesul nostru se îndreaptă spre puterile discreționare ale erosului viril ca și a nuanței lui esopice. Cea care imblinzeste prostia, mărginirea încolțeste fiarele tесе cărări spre onoruri, adulmecă, priveghează, ocroteste, copleșeste.

Fără știința prefăcătoriei, virilitatea justițiară ar fi p-depsită pe loc. Sau ar esua în indecizie. Incomparabila priză la real a lui Breban îl despăgubeste de toate sechelele trecutului său aventuros, fără să-l suprime jubirile clandestine. Sintem la o vîrstă cînd ele izbucnesc furtunos. Cînd ne trimite spre vîrsta eroică ori spre tutelă domestică. Cînd semnele întărite dau seama despre natura specială a inspirației. Cînd nr vrea fixează trăirea cum muțenia sfînxului vorbește enigmatic. Tot acest alfabet de grafii divergente reapare în comentariile despre cărțile în-itate. Cum îl repetă și romanul în discuție. Un roman scris în două registre, opuse, deschise unei duble lecturi. Prin orchestratia suspendată deasupra aparențelor, o pildă, șireată despre condiția literaturii de care nu este vinovată opera. Deși acestea îl atribuim de regulă întreaga coregrafie de teme, întrebări, niveluri stilistice. Măscările nucleelor epice, șlefuirea inegală, mandatul etic asumat recomandă *Pînda și seducție* drept un roman „iberic”, restrîns ca acțiune, batut pe o implicatie polemică, substanțial igienic, parțial memorialistic. Un roman nervos-deductiv, la polul opus romanului gotic.

Henri Zalis

* În *Pînda și seducție*, Edit. Fundatiei Culturale România, 1991.

povestea vorbeli

„Cacealma”, „giacă” etc.

O simplă convenție grafică face ca, în anumite cazuri, după literale c sau g să se scrie ori e, ori i; e vorba de situațiile în care e, respectiv i, nu au valoare fonetică proprie, notînd doar modificarea valorii principale a literei precedente. În ceas, geam, cloc etc., foneticienii consideră că unei consoane africante inițiale îi urmează direct vocala a sau o. Echivalența fonologică a celor două grafii explică oscilațiile pe care le întîlnim destul de frecvent în texte contemporane. Ezitățile dovedesc în aceste cazuri doar necunoașterea normei de scriere, nu și diferențe de pronunțare. Situația poate fi ilustrată de unul din cuvintele mult utilizate în limbajul publicistic actual: *cacealma*. Termen de origine turcă, însemnînd inițial, după Dicționarul Academiei, „contrabandă”, preluat apoi de terminologia jocului de cărți, pentru a desemna o tactică de a induce în eroare a adversarului („îi lași impresia că ai cărți mai bune decît ale lui”, DEX), *cacealma* a ajuns să desemneze orice încercare de

înșelătorie, păcăleală — în afaceri, politică etc. Cuvîntul denumește deci o realitate foarte răspîndită și are avantajul de a aparține registrului familiar al limbii — mult folosit de publicistica actuală pentru a ieși din monotonia impersonală a limbajului de lemn; avantajul se transformă în dezavantaj în măsura în care, circulația sa fiind pînă la un moment dat preponderent orală, autorii nu-și mai verifică intuițiile grafice și-l scriu la pîmereală. *Cacealma* și *cacialma* se citesc în principiu la fel: singura rațiune (dar foarte puternică!) a opțiunii pentru primul mod de scriere e indicația normativă a dicționarilor. De altfel, scrierea cu ea e preferată în contexte similare, ia apărînd doar în cîteva neologisme, în care este justificat etimologic — de exemplu în *glardia* (M. Avram, *Ortografia pentru toți*, 1990, p. 28); în cazul lui *cacealma* nu etimologia, ci tradiția ortografică internă sprijină valoarea recomandată. Exemple mai vechi și mai noi atestă totuși persistența variantei cu i: în cele mai noi „Tot turneul a fost o cacialma, o înșelătorie” — S. Tănase, *Corpul de iluminat*, 1990, 327; „La început hoții au crezut că este o cacialma” — I. Chertușie, *Confesiunile unui gardian*, 1991, 199 etc.) e posibilă și o explicație stilistică a variantei (termo-

nul fiind introdus în text ca nonliterar — deci intrucivă non-fixat).

O ezitare similară apare în utilizarea în scris a cuvîntului *geacă giacă* „jachie-tă scurtă, vestă” — a cărui intrare mai tîrzie în dicționarele generale și normative e perfect explicabilă: mulți termeni desemnînd obiecte de îmbrăcăminte au o poziție marginală și instabilă în limbă, ieșind din uz după o perioadă de intensă folosire; în plus, cuvîntul e marcat stilistic ca nonliterar, familiar. Nici DEX, nici DOOM nu-l cuprind; de abia *Suplimentul Dicționarului Explicativ* (apărut în 1988) îl înregistrează, preluîndu-l din *Dicționarul de cuvinte recente* al Floricăi Dimitrescu (1982), cu grafia *giacă* (și varianta *geacă*); recomandarea implicită reapare, recent, explicitată („*giacă*, nu *geacă*”), în *Dicționarul de dificultăți al limbii române* (1991) de Gabriel Angelescu; pare deci să se constituie o tradiție lexicografică de tratare a cuvîntului. Au fost propuse pentru el două explicații etimologice (care nici nu e obligatoriu să se excludă reciproc): din it. *giacca* (Th. Hristea, în 1979) și din engl. *jack* et; doar prima ar justifica (alături de un citat din 1978, în care apare pluralul *giace*)

preferința pentru grafia cu ia. Uzuji actual pare totuși să generalizeze grafia *geacă* și pluralul *geci* („Cu costum sport, geantă de umăr, *geacă*” — G. Adameșteanu, *Vară-primăvară*, 1989, p. 167; „Bețiți hitri... în gecii de catifea” — în „Phoenix”, nr. 13, 1991, p. 4; „Gecile de blugi așteptau ascuțitoare pe spătarul fotoliilor” — în „Fraierul român”, nr. 5, 1991, p. 15; vezi totuși și „Un grăsan căminist are lanternă în *giacă*” — S. Tănase, 1990, p. 156). Dicționarele viitoare ar trebui să accepte ca formă principală grafia cu ea — nu numai pentru a valida uzul predominant, dar și pentru a aplica în mod consecvent principiul morfologic al scrierii românești. Conform acestuia, e cu valoare strict diacritică e preferat lui i atunci cînd în flexiunea sale apare alternanța fonetică cu vocala e. Grafiile *ceapă*, *geană*, *geantă* etc. sînt susținute de formele de plural *cepe*, *gene*, *genți*; în primele două cazuri acționează, desigur, în primul rînd principiul etimologic; cel de-aș treilea, în schimb, este foarte util pentru paralelismul cu *geacă*. Dacă acceptăm generalizarea pluralului *geci*, soluția scrierii cu ea la singular se impune de la sine. Oricum, în privința alegerii lui i sau e diacritic chiar regulile academice au variat în timp, și vor varia în continuare în funcție de noile cuvinte intrate în limbă.

Sînt și cazuri în care nerespectarea normei de scriere nu are justificare, însoțind, de altminteri, încălcarea unei reguli de pronunțare. O formă precum *ceanură* („*Ceanură* pentru mici” — titlu în „Infractorul”, nr. 28, 1992, p. 2) e vădit incultă, atestînd chiar dispariția din pronunțare a vocalei i din hiatul recomandat în acest caz de dicționar și îndreptare (ci-a-nu-ră).

Rodica Zafiu

Un om împlinit

Petre Țuțea, MIRCEA ELIADE (eseu)
Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 1992

„**G**eniu oral“ al Bucureștilor, „tăran imperial“, „ultimul Socrate“ (dar și lui Nae Ionescu i s-a spus „Socrate“, așa încât ar trebui să ne hotărîm pentru cine păstrăm acest termen de comparație), Petre Țuțea e cunoscut deocamdată mai mult prin paradoxele absolut șocante pe care le-a formulat de-a lungul anilor („Eu sînt de profesie român“, „Caragialismul rămîne o impietate“, „religia îi aseamănă pe Niță Ion cu Kant“) și prin mărturiile entuziaste ale celor care l-au întîlnit în tinerețe (Arșavir Acterian, Mircea Eliade, Emil Cioran). În închisoare (scriitorul Marcel Petrișor, avocatul Victor Clonaru, inginerul Matei Biloiu) sau în ultimii ani ai vieții (părintele Galeriu, Ion Coja, Marian Munteanu).

S-a născut la 6 octombrie 1901 în satul Boteni din Muscel, în familia unui preot care se stîngea din viață cînd Petre Țuțea abia ajungea să împlinească vîrsta de nouă ani. După ce a urmat cursul inferior la liceul „Neagoe Basarab“ din Cîmpulung și pe cel superior la liceul „G. Bariț“ din Cluj, s-a înscris în același ultim oraș la Facultatea de drept. Ajutat de Al. Vaida-Voievod (care i-ar fi spus: „Te trimit la Berlin să înveți legile de guvernămînt și nu la Paris de unde să te întorci licea la pătrat“), a studiat dreptul în Germania, la Universitatea Humboldt. Revenit în țară a fost director general în Ministerul Economiei, pe timpul guvernării marelui Antonescu. În politică a cochetat mai întîi cu marxismul, apoi a îmbrățișat ideile dreptei românești („Dacă pînă la treizeci de ani nu ești de stînga, le-ai fi spus ei celor apropiați, n-ai inimă. Dar, dacă după treizeci de ani rîmii de stînga, înseamnă că ești dobit c!“) și a trebuit să stea peste 13 ani (din 1948 pînă în 1953 și din 1956 pînă în 1964) în închisorile comuniste de la București, Jilava, Ocnele Mari și Aiud. Supravegheat cu atenție de Securitate, a reușit totuși să adune în jurul său un mic grup de discipoli, cărora le-a vorbit despre credința în Dumnezeu și ideea națională, așa încît mai tîrziu s-a putut spune despre Petre Țuțea că s-a numărat și el printre cei care au pregătît izbucnirea de revoltă din decembrie 1989. A încetat din viață la 3 decembrie 1991, într-un azil al Fun-

dației Christiana din București, de unde a fost transportat în satul natal, spre a fi înhumat.

Omului acestuia, făcut dintr-un aluat al cărui secret cine știe dacă-l vom descoperi vreodată, „Biblioteca Revistei Familia“ din Oradea îi publică postum prima carte: eseu **Mircea Eliade**. Gestul se vrea, prin urmare (și chiar este) o premieră absolută, dar nu și o replicație. Căci, pe de o parte, convingerea lui Țuțea a fost (ca și în cazul lui Nae Ionescu, pe care l-a urmat în numeroase alte privințe) că pagina scrisă și tipărită „omoară“ ideea vie, iar, pe de altă parte, cartea despre Mircea Eliade păstrează în culele ei semnele unei lungi „improvizații“ orale, numai **tema** (legătura omului cu **sacralul**) dovedindu-se a fi pentru autor obsesia întregii sale vieți.

Departa de a-și propune să intre în toate detaliile unei opere (din care de altfel nu va reține decît un foarte mic număr de fragmente), Petre Țuțea îl transformă pe Mircea Eliade într-un exemplu cu care să-și poată proba propriile sale convingeri și teorii. Deși se intitulează **Mircea Eliade**, eseuul se dovedește a fi, pînă la urmă, o tipică disertație dogmatică și poate că atunci cînd autorului i se vor publica toate celelalte cărți la care se pare că a lucrat în ultima parte a vieții (în primul rînd o **Antropologie**), se va vedea în ce măsură avem de a face cu un fond aproape fix de idei generale, dacă nu chiar cu o **revelație**.

Ca la toți ceilalți mistici, și în cazul lui Petre Țuțea „Adevărul nu se caută, ci se primește, iar certitudinea existenței își are temeiul în «ideea perfecțiunii Divinității»“. Depășirea contrariilor din viață (indicate de Petre Țuțea în cîteva lungi liste terminologice) „poate avea loc în triunghiul: Dumnezeu, om și natură, prin revelație, deci sub imperiul Sacralului, iar dincolo, prin contemplare paulinică a realului, purul — adevărul, realul — fiind primit aici...“. Dimpotrivă, omul legat de istorie, de concret și de simțuri nu are acces la adevăr. „Repet, spune Petre Țuțea: nici o cale spre adevăr pentru omul din cușca simțurilor.“ În rezumat: „omul etern, invizibil, este viu, iar omul istoric poartă pecetea morții: în formula mitologică a lui Schopenhauer, primul tră-

iește sub semnul lui Zeus, iar al doilea sub semnul lui Cronos.“

Dar Mircea Eliade?
Raportînd exemplele scoase din **Aspecte ale mitului, din Cosmologie și alchimie babiloniană** sau din volumul **Fragmentarium**, la propria sa dogmatică, Petre Țuțea ajunge la concluzia că „Mircea Eliade, ca metafizician, om de știință și artist, împletește în conștiința lui de om religios, inițierea, căutarea și inspirația“, reușind în cele din urmă să se salzeze de „încercul“ în istorie și în timp. Sau, și mai limpede: „Prin gândirea lui mistică, Mircea Eliade trăiește perfecțiunea atemporală a ordinii creștine.“ El este deci „un om religios împlinit.“

Ar fi putut oare spune Petre Țuțea același lucru și despre sine? „Oamenii, observă el la un moment dat, seamănă

prin suferința limitării, prin mișcarea lor între ei și natură, între ei înșiși, și-ntr-e ei și Dumnezeu, prin boală, viicii, bătrînețe, sete de fericire și moarte și se deosebesc prin împlinire — nu esențial, dacă-i raportăm la Dumnezeu.“

Dacă măsura cea mai înaltă a oricărei vieți e împlinirea, atunci temeiul unei „identificări“ Mircea Eliade — Petre Țuțea în acest fragment ar putea fi căutat. Dar, pe de altă parte, cînd Emil Cioran a vorbit despre genialitatea lui Țuțea, acesta a replicat numaidecît: „Am o rugăminte față de Cioran: să nu mă mai supradimensioneze, pentru că această exagerare, venind de la o personalitate ca a lui, îmi sădește în suflet, sau intensifică în mine sentimentul dureros al neîmplinirii.“

Și totuși, n-ar fi deloc exclus ca eseuul **Mircea Eliade** să reprezinte singurul mod în care, pentru a avea el însuși sentimentul împlinirii depline, Petre Țuțea să fi reușit să vorbească despre sine, fără să aibă aerul că a avut această intenție. Dacă lucrurile stau așa, demonstrația e ca și făcută. Rămîne să ne mai explicăm absența **emoției** din întreaga demonstrație, absența armoniei sau a echilibrului și mai ales gradul prea mare de abstractizare în raport cu un subiect atît de personal. Căci pe cît de simple și de clare sînt totuși ideile lui Petre Țuțea, pe atît de încărcată de abstracțiuni inexpresive (**caracter completitudinar, sinteză sumativă, atitudinal îndreg, monodimensional existențial**) și de trimiteri bibliografice se dovedește a fi retorică sa. Cîteva pete de „culoare“ există totuși în „memorialistica indirectă“ a lui Petre Țuțea: o exclamație provocată în primele pagini ale cărții de personalitatea lui Mircea Eliade („Ce îmbărbătare este apariția unui spirit excepțional, ca Mircea Eliade, în calea omului, a acestui «pelerin spre Absolut» (Léon Blois), în climatul european uscat sub soarele torid al raționalismului și măcinat de istorism.“) și o comparație între Francesco De Sanctis și Mircea Eliade, făcută în favoarea scriitorului român: „În timp ce Fr. D. Sanctis se bucură boccaccian și machiavelic de triumful rațional și senzorial al spiritului laic — spirit plebeian —, de degradarea realului la «palpabil», la «biografic material», depărtîndu-se de adevăr ca ideal, fugind de mistic și ancorînd național-politic și democratic în iluziile naturaliste ale stupidului veac XIX (Leon Daudet), Mircea Eliade se situează în lumea mistică, **eliberatoare**, a evului mediu, la care participă lucizii, nu «științificii» (N. Iorga) și căutătorii de senzații tari. Termenii: materie, natură, energie activă, explorare a aparenței, patrie etnoistorică și geografică — fără conținut religios —, ca expresie a jocului de forțe și interese, sînt înțeleși de el, dar nu fac parte din conștiința lui teoretică, mistică și real-mesianică.“

Încă o dată: ar fi putut oare spune Petre Țuțea același lucru și despre el?

Florin Manolescu

solilocvii

Locuri comune

sau nimicul în transcripție directă

N-am nici un chef să scriu, dar n-am nici de gînd să umplu pagina cu lamentări despre lipsa mea de chef. Nu-i nici lehamite, nici silă, pur și simplu de data asta n-am chef. Am destule articole deja „eboșate“, sînt atîtea subiecte „calde“ (iar Cîmpeanu? a cita oară în centrul atenției, din infantilism ori pentru că așa i se cîntă?). Încerc, totuși, în ciuda tuturor datelor problemei, încerc să scriu direct la mașină. Nimicul la cald, în transcripție directă. Nimicul proaspăt. Nimicul necontrafăcut prin reflecție.

★

Prin iarnă, după condamnarea de anul trecut, Maria Elena Cruz Varela, de meserie poet, era încă în închisoare. Desigur, conform obiceiurilor comuniste, nu pentru didizidență (apartenența mișcării „Criterio Alternativo“) ci pentru... activități ilicite. Acum e vară. Nu mai știu nimic despre ea. În schimb, în coloanele ziarului „Time“, poetul Andrei Voznesensky scrie: „Nu i-am ridicat osanale pe cînd guvernă, căci un poet nu trebuie niciodată să flateze un țar,

oricît de bun ar fi acesta. Dar acum pot să afirm că acest mare om a răsturnat ordinea lumii, a frînt spinarea totalitarismului și ne-a dat libertatea opiniei.“ Despre cine altul ar putea fi vorba decît de Gorbaciov. Și eu, eu ce voi scrie despre Ion Iliescu după ce nu va mai fi președinte? Oricum, nu încetez să mă minunez descoperînd că principala coordonată a existenței mele (eu nu zic NOI) a rămas, iată, nemodificată: ca și acum cinci ani, ca și acum zece ani, ca și acum douăzeci de ani aștept, răbdător, umil, sătul, aproape nemaisperînd înlocuirea șefului statului în care trăiesc. Ca și atunci însă, s-ar putea ca eu să nu fiu decît una dintre nu foarte numeroasele excepții.

★

Adrian Păunescu pe toată lățimea cranului. Subiect de senzație pentru discuțiile din stațiile de tramvai. Eu unul sînt tolerant și naiv: aproape prost, cum zice vorba. Există versuri și chiar poeme superbe în volumele de tinerețe ale poetului, lucru pe care nu sînt dispus a-l uita. Pentru ele, ca și pentru frumusețea multor melodii scri-

se de necunoscuți tineri folkști de acum un deceniu, m-am certat cu destui și atunci și aș face-o și azi, așa, din plictiseală. Așa că am urmărit emisiunea cu pricina fără porniri de orice fel ar fi fost ele (luînd de bună și intenția realizatorului, declarată în nenumărate rînduri, aceea de a normaliza, de a face pur și simplu emisiuni interesante, fără gîndul că deranjezi, că altfel ajungi să nu mai faci nimic). Așa că n-am să zic nimic nici despre inoportunitatea ca atare, a unei asemenea prezente, nici despre inerența propagandă făcută unei reviste scrise de multe ori cu clăbuci la gură. Am să spun însă că emisiunea cu pricina a fost neînchipuit și nepermis de proastă, plictisitoare pînă dincolo de orice limită, că invitații nici nu știau bine ce caută acolo, simplu ornament menit parcă să-l pună în valoare pe „marele invitat“, că în locul trimbăței imparțialității și doritei vivacități obținute pe seama riscului, calculat, de a aborda subiecte „dificile“, dl Tatulici ne-a oferit, cel puțin de data asta, o penibilă propagandă pro-Păunescu, un regizat dosar de cadre pentru funcția de „sfînt“. Desigur, în apărarea „profesionalismului“, dl Tatulici poate invoca (și o va face probabil), argumentul că nici unul dintre așa-zii „dușmani“ ai lui Păunescu n-a fost dispus să participe (eventualitate care ar fi dinamizat sensibil ritmul și încărcătura). De unde rezultă că, în lipsa datelor absolut necesare pentru... spectacol, acesta nici nu mai trebuia să aibă loc. Doar dacă, nu cumva, era musai.

★

În Olanda (cît o fi fiind pînă acolo, nu în kilometri, ci în timp) în Olanda, zic, s-au instalat pe străzi, în stațiile de metrou, în gări, automate la care poți asculta pe poezii olandeze contemporani spunîndu-ți versurile lor. În Olanda.

★
Desigur, dl Tatulici îi va fi trecut prin minte să facă o emisiune și despre Nicu Ceaușescu, alt subiect, fragil, contestat, contestabil. Și ar fi, eu unul o recunosc, ca **spectacol** de televiziune ar fi un lucru cît se poate de interesant (n-am zis nici necesar, nici util). Dar asta cu condiția să fie ceva VIU, real, necontrafăcut. Cadrul să prindă cît mai mult din complexitatea situației, nu numai liniile îngroșate ale unei pledoarii a apărării.

★

Regele Mihai declină invitația insidioasă a liberalilor. Unii zic că de ce cu oarecare întîrziere. FSN—Roman tot nu și-a desemnat candidatul (sper să nu fie iar vreo surpriză). Nicolae Manolescu are bunul simț, verticalitatea și înțelepciunea de a declara că îl scrijînă cu vorbe și fapte pe candidatul-șoc al Convenției. Sînt sigur că o va face și nu sînt doar vorbe, așa că pe termen lung Manolescu va fi cîștigat.

★

Pentru a marca astfel sfîrșitul războiului rece, orologiul simbolic de la Chicago a fost dat înapoi cu șapte minute, arătînd acum orele 23 și 43 de minute (miezul nopții ar însemna, evident, catastrofa finală). De la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, orologiul a...avansat, sau nu, în funcție de situația internațională, apropiindu-se pînă la 23,58 în anul 1953... În Olanda, pe străzi, în gări, în metroui...

Mihail Oprea

florin costinescu

Cumpărăm neant

Cumpărăm neant cu ani-declin
mărim mult ca să trăim puțin
toată noastră însuși este gol —
acum sfredelit de-un rece stol.

Ne-am promis ce nu ni se va da,
ce săsarăm, iată, nu e stea,
un ora ce ne-nvăluie și crește
ca jezgustul doar se cumpănește.

1985

Dezlegare de vină

Sisif s-a dezlegat de vină
la poalele muntelui blestemat
bolovanul de piatră
așteaptă zadarnic
urcarea.

Bfațele lui s-au strîns —
a nesupunere —
pe trupul cald;
nimeni nu i le mai poate
desface.

Ochii lui privesc cerul
despovărați de imaginea
stearpă a pietrei,
invăzindu-se cu scrierea
zborului de păsări.

Bolovanul de piatră
ghefuit de palmele sale —
obiect în muzeul resemnării.

Sisif s-a dezlegat de vină
pe sine uimindu-se primul.

1985

Vama umbrei

Să ne oprim ca într-o ceață
Ca-ntr-un altar de murmur blînd
Voi, visuri, lacrimi, soare, viață
Voi, riuri, veșnic lunecînd.

Cum ne întoarceți în tăcere
plutîndu-ne încet sub cer
spre vama umbrei, de durere
spre marea tărîm de ger...

Spre vama umbrei, de durere
spre marea tărîm de ger

Balada pomului lăudat

De mină sîntem duși de mici,
minați de-un vis ca de un bici
cu plus la sfîrșit și șuier blînd,
adeșea mergem și cîntînd.

Incolonați după tipic:
cel zvelt, cel gras, cel slab, cel mic,
mărsăluim chiar stînd pe loc
sub steaua noastră de noroc.

Sîntem lungi dire și roind,
parcă plecînd, parcă venînd,
infometăți de mers și zel
noi am descins din Pantagruel,

În pas elastic, sacadat
ni-i ținta: pomul lăudat.
Îl vrem cu toții: este plin
și-l vom culege-ntr-un amin.

Spre el migrăm mereu tenaci
cu cei mai zdraveni dintre saci,
cusuți și înflorați cu fir
de lună plină și nadir.

Plantat cîndva, în ev uitat
crescu să fie lăudat,
înalt crescu, de neatîns,
oricît am merge înadîns,

Dar noi, ca într-un ritual
străbăteam drumul triumfal
nu dăm-napoi, orice ar fi
eăci vom ajunge într-o zi.

Hrănit de vis și depărtări
cu singe, zbateri și mirări
ești, pom al marelui Cîndva,
Doar mersul și negarea sa.

1987

Visul pierderii tale

În noaptea de iulie, visul
pierderii tale în labirînt, înalte
zidurile ce te-au ascuns, fără iedera,
și umezeala picurînd
nepăsare.

Tu, dincolo — jertfă
între oglinzi aburite, crucificată
pe desenul unui ecou,
căderea unei frunze,
dar tu frunză nu ești
carnea și singele
nu renunță la zbor.

Duh celest

Tirziul și aburul
peste ființele noastre, începutul
își dilată pupilele de căprioară
hăituită:

totu-i mirare
de soare și iarbă
de albastru intens și nevinovăție;
mîinile vor să atingă lucruri
preșchimbate-n himere, oh, duhul,
lor celest, aroma lor de iasomie,
spațiul pe care l-au furat cîndva
aerului.
cum au învățat ele
mișcare de tranșatie
spre margine
secundă cu secundă,
sunet cu sunet,
apus cu apus...

despre...

Limbajul dual (1)

Ca tot ce e efemer, și clasamentele noastre literare tind să devină eterne. Făcute în pripă și cu o vitezească amnezic, ele capătă durată printr-un colportaj nu numai asiduu, dar și entuziast. Transformate în folclor imuabil, se lătesc apoi din publicație în publicație și din prilej în prilej în dispreț flagrant al realității. Capete de afiș încoronate din nevoi publicitare se transformă astfel în busturi de bronz și tronează deasupra unei bibliografii de o eminentă inconsistență. Așa se face că un poet de anvergura vizionară a lui Aurel Pantea, omis la-nceput pe câteva liste de autoritate, ajunge să fie invocat doar la pomelnicul întregii generații. Poetii nu mai mult decît simpaticii și care au deviat îngoasa într-o simplă fandancie i-au luat-o mult înainte în notorietate, ulcătuiind un top pe cît de precar pe atît de fix. Adevărul e că Aurel Pantea e unul dintre primii poeți ai generației '80, dacă admitem că aceștia sînt foarte puțini și merită izolați printr-un cerc de rigoare de restul plutonului. Impresia pe care l-a creat-o la debut lui N. Manolescu („un alexandrin care ironizează alexandrinismul”), puțin motivată și atunci și mai degrabă un reflex al contextului din '80 decît o notă specifică, e tot ce poate fi mai străin de acest lirism antrenat în vertijul senzației și în care viziunea se impune cu sălbăticie. Structural, Aurel

Pantea se apropie de Ion Mureșan, fiind vecinul acestuia atît prin consistența obsesională a poemelor, cît și prin abisalitatea textului și radicalismul implicării în confesiune. Nu mai puțin îi apropie și freatica imaginației, erupția viziunii și progresia halucinantă a materialității, ea și impetuozitatea unei sintaxe introspective. Consubstanțialitatea limbajelor lor, ambele revelatoare, ale rădăcinilor stihinice ale ființei, și-a avut, probabil, partea ei în entuziasmul cu care Ion Mureșan a comentat **La persoana a treia** (Ed. Cartea rom., 1992), decretînd-o „cea mai cutremurătoare carte de poezie pe care am citit-o în ultimii ani” (*Tribuna*, 25/92). Dacă apropierea dintre cei doi sînt imediate și stringente în cîmpul potențelor vizionare și al vectorilor care animă epifania lirismului, linia de despărțire nu e mai puțin groasă și tranșantă. E vorba, în primul rînd, de un alt tip de discursivitate și, în cele din urmă, de o altă zare metafizică deschisă convulsiei existențiale. Pe cînd Mureșan își ritualizează obsesiile, provocînd viziunea pe o structură de scenariu, Aurel Pantea vizează proiecția crudă a acestora, lansînd senzațiile într-un jet magmatic. Cel dintîi se zbate între opțiunea infernală și cea iluminată, celălalt măi curînd între visceralitate și ordine. Tensiunea voltaică a primului se consumă între infern și candoare, a celui de-al doilea între devălmășia senzuală și abstract. În vreme ce Ion Mureșan (di)spere într-o izbăvire, vinînd-o din cercurile dantești ale propriei ființe, Pantea își consemnează ca un clinician dezarticularea în infernul grotesc al senzației. Nostalgiiile spiritualizării sînt la el

gata decepționate în fața vehemenței viscerele; cele dintîi au un limbaj vlăguit, cealaltă unul autoritar, fulminant. În vreme ce căderea e mereu atroce, aspirația e mereu handicapată. Din această cauză, discursul lui Aurel Pantea pare fără idealitate, pură morfologie a detracării interioare și exterioare. Privind în hăurle sinelui și văzînd vinzojeala germinativă și grotescă a subconștientului, Aurel Pantea aproape că a pierdut contactul cu mirajul spiritului. Introspecția lui devine un reportaj de bogie, un montaj de fulgurante ale destrăbălării și terorii din substraturi. Poezia avansează spre mlaștina originară, sedusă de momentul mirific și terifiant al nașterii senzației, al emanării ei din visceralul crud. De puține ori în poezia noastră s-a avîntat cineva atît de departe în peisajul subcutanal și subcortical, năzuind să atingă limfa originară a ființei. Aurel Pantea pornește, de regulă, de la o stare definită precipitat și tranșant. Dar poemul său se ambalează abia cînd vrea să descopere infrastructura acesteia printr-un plonjon în abisul senzațiilor. El se scrutază fără milă și fără grație, cu o inversurare de optician minat de fatalitate. Cu toate simțurile încordate, pîndește clipocitul sau palpitul originar, transeriind răsunsetul acestuia prin straturile ființei într-un discurs violent și abrupt.

Virulența cu care se materializează revelațiile și fanatismul jupuirii transformă introspecția într-o viziune a craterului existențial. Aurel Pantea n-are antene pentru mișcările suave și pentru imponderabilele dinlăuntru. Simțurile

sale sînt exacerbate și ele percep în registru catastrofic. El nu e interesat de flora de suprafață a psihicii, ci de determinările ei din străfunduri. Sub poșghita reveriei va căuta întotdeauna izvoarele ei stihiale, pulsațiile primare care o exală. Construcția ființei însăși e, pentru el, dantescă și poetul înaintea din bogie în bogie spre gursa originară, pur stihială, a psihismului. Peisajele subconștientului sînt de izomorfiismul hrubei iar procesele sale de animalitatea viscoasă, de erupția viscerală. Metafora se avîntă spre subsolurile acvatice, spre mîzga germinativă și spre consistența de moluscă a senzației. Ea vrea să prindă momentul de agregare al ființei și să discearnă elementele care o compun. Desfacerea sintezei în primăte și a spiritului în senzații e țelul ei introspectiv. Poetul parcurge în sens invers ciclul vital, trecînd de la articulat la stihial și oprindu-se doar atunci cînd a atins pragul primordialelor. Un psihism încercat se desprinde din relieful infernal al subconștientului. Deasupra galeriilor și hrubelor prin care circulă principiul vital se proiectează un amestec tensionat de îngoasă și voluptate, de instinctualitate și teroare, de scribă și elan. Viziunea e atroce prin lipsa ei de idealitate, prin abisul hidos al ființei relevat cu o precizie de psihanalist în transă: „Colțul acela întunecos, / mirosînd a alge, / unde începe ficțiunea propriei persoane, colțul acela / de unde auzi uneori bufnituri de ape / stîlcite, colțul grohăitor, / copleșind carnea, de-acolo vin / moleșiri, repus în drepturi, întreg trecutul / se cabrează evocîndu-mi / în punctul de secretă perspectivă, din trup, un centaur, / forfota lui de junete dilată viziunile, un fel de uitătură / / feroce cînd simți / în tine specia / și arzi” (**Specie**). Transformarea introspecției în halucinație e un efect al voltajului transcrierii și al acuității percepției. Căci Aurel Pantea, dacă e un vizionar al subconștientului, nu e mai puțin și un clinician al acestuia. Fervoarea unui limbaj al substratului magmatic se întretaie în poemul său cu exigența glacială a unui limbaj intelectual și senzația fierbinte trebuie să răzbată printr-un filtru cerebral. Cele două limbaje se exasperează reciproc, dînd scriiturii o vocație convulsivă.

Al. Cistelean

Un fapt de viață ca oricare altul

Printre autorii lansați pe piața literară în decada trecută, în condiții vitrege, prin subterfugiul concursurilor de debut se numără și Bedros Horasangian. Volumul *Curcubeul de la miezul nopții* (1984) — premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor — e urmat, rapid de *Inchiderea ediției* (1984) și de *Parcul Ioanid* (1986), care îl impun ca autor de proze scurte. Între criticii care îl comentează asiduă, Mircea Iorgulescu trebuie menționat neapărat. Ex-chronicarul de la „România literară” devine un fel de „impresar” al talentului lui Horasangian — scriitor mai în vîrstă decît comilitonii săi din decada a noua, oarecum izolat și de faptul că nu era scolar pe băncile filologiei și nici nu provenea din incubatoarele de la „Cenaclul de luni” și „Junimea”.

Și totuși, în pofida alegațiilor sale „cochete” că ar fi un întreprinzător pe șosele proprii și un alergător solitar, Bedros Horasangian primește aproape din oficiu cetățenie optzecistă astfel, micit, în 1987, cînd publică romanul *Sala de așteptare*, evenimentul este consemnat ca un succes al promoției. Comentariile merg pe linia genului proxim, căutîndu-se, presupuzițiile unei formule deja brevetate de proză și însemnele unei mentalități de coterie literară.

În cursul anului 1989, vede lumina tiparului al doilea roman *În larg*, avînd în raport cu primul un aer mai curînd improvizat, de nu epigonic. În sfîrșit, din „deșeurile” atelierului său, prozatorul adună, în 1990, un mic volum de proze, *Portocala de adio*.

În anumite explicații programatice, Horasangian propovăduiește despărțirea de livresc și chiar transgrăsirea „literaturii”: „Citesc multă istorie și-mi place — declară autorul — dar cu cît analizezi mai amănunțit și pe document fel de fel de întâmplări, și se taie cheful de literatură.”

Aparent, scriitorul se reclamă de la un program autenticist, dorind ca Mircea Eliade sau Camil Petrescu să treacă dincolo de cuvînt, spre transcrierea în cald a vieții. Romanul *Sala de așteptare* începe în punctul unde se încheie experiența prozel interbelice. Aceasta din urmă trebuie neapărat presupusă printre antecedentele cărții lui Horasangian. Nu întîmplător, o serie de personaje din *Ultima noapte de dragoste în lila noaptea de război* se amestecă cu făpturile fictive ale cărții, ambiguizînd demarcațiile dintre literatură și viață. Scriitorul își deconspiră astfel genealogia, dar își și reglează conturile cu ea. Nimic din acest roman stufos nu păstrează coerența și fluiditatea din romanul camilpetrescian. Încercarea naratorului de a-și recomune trecutului ca pe un puzzle, convertînd o sumedenie de simple întâmplări într-un desin și, de ce nu, într-o carte, e sortită

eșecului. Starea dominantă a lumii acesteia, emblematic figurată de titlu, este expectativă. O tranziție perpetuă între „ce putea fi și ce-a devenit” — cum spune undeva naratorul.

Departate de a mai fi un factor constructiv, reparator, înzestrat cu vocație arheologică, sondajul în timp e un element deconstructiv, instituționalizînd efemerul. În toată proza lui Bedros Horasangian timpul — o înșiruire de „ore goale ca niște baloane sparte” — poartă un semn negativ. De fapt, la diverși autori tineri afirmați în decada a noua, tema proustiană a memoriei recuperatoare este pusă în cauză, întoarsă chiar pe dos. De pildă, Mircea Nedelcu scrie un inedit „roman împotriva memoriei”: *Zmeura de cimpie*. Și personajele lui Horasangian evoluează, în romane ca și în prozele scurte, în intervalul dintre un trecut irecuperabil și un viitor problematic.

Ipotzele narative ale scriitorului nu vizează numai literatura ci și viața. Transgresarea literaturii nu aduce certitudinile mult așteptate. Tesătura descusută — fără punct, fără virgulă — cea mai importantă metaforă (de tip „textualist”) a cărții se referă, în egală măsură, și la viață. Asemeni literaturii, nici aceasta din urmă nu e depozitarea unui sens pregnant, aflîndu-se într-o perpetuă așteptare a lui. Așa încît contrazisă în primă instanță, analogia dintre literatură și lume se reface prin alte mijloace.

Față de *Sala de așteptare*, romanul *În larg* nu aduce nimic nou. Decît poate un manierism obositor, stercînd tot ce se poate stoarce din bățătoritele rețete ale scriiturii întîmiste — epistolă, jurnal, Jongleria cu convențiile (parodiata serio) constituie veritabila temă a cărții, altminteri populată cu personaje anemice, confecționate prea vizibil din hirtie.

Adevăratul interes al literaturii lui Bedros Horasangian este de găsit în prozele scurte. Aici, relația dintre literatură și real — întoarsă pe toate fețele de scriitorii promoției '80 — își află un echilibru convenabil și convingător. Privite în ansamblu, scrierile prozatorului sînt fascinante de promiscuitatea dintre real și scris. Relația este concisă și în două variante: „*Cită viață, cită literatură*”; sau, mult mai rar „*Cită literatură cită viață*”.

Bedros Horasangian aruncă asupra lumii o privire lucidă și totodată implicată moral, care stăbate aparențele, demistifică, denudează cu cruzime calculată (făcînd parte din proiect) și, mai ales, se aplică cu delicie în a denunța cazurile în care viața maimuțește livrescul.

„Cărțile stau așezate în rafturi ca viețile oamenilor prin oraș. Apartanînt limbii apartament, bloc, lingă bloc, stradă lingă stradă. Uneori viața poate deveni obositor de livresc.”

De la *Curcubeul de adio* pînă la romanul *În larg*, ficțiunile prozatorului pla-

sează frecvent livrescul în poziții care îi îngăduie a remorca existentul. Se rumegă pasiuni, resentimente, ambiții li-vrești. Se vorbește adeseori în citate. Se jonglează cu sintagmele și cu titlurile aluzive. Există o abundență de personajescritori potențiali, preocupați să scormonească dedesubturile literare ale vieții. În fine, cînd te aștepti mai puțin, din fiecare cîntec al realului scoate capul cite o referință culturală.

Omologiile care se stabilesc la tot pasul între ficțiune și viață nu confirmă ci, dimpotrivă, infirmă, monopolul tradițional al lumii asupra cărții. Prima poate să fie un model al celei de-a doua. Dar sensul literaturii — avertizează Bedros Horasangian — nu se confundă cu modelul ei, oricare ar fi acela. Iar sensul prozei din decada a noua are, în genere, un caracter exploratoriu marcat.

Această disponibilitate exploratorie cărțile lui Horasangian o au în mod accentuat. Niciodată nu putem fi siguri că am reușit să stăpînim integral sensurile și direcțiile labile ale rețelei de raporturi care se stabilesc între literatură și lume. Culturalul intră în compunerea unor contraste studiate (poate prea studiate) cu viața. În *Portocala de adio*, multe titluri aluzive par mai curînd antifracțice și sînt întonate cu emfază suspectă. Diverge motto-uri, culese din cărți, se potrivește ca nuca în perete. Trimiterele obsesive către literatură, muzică, arte frumoase subliniază mai degrabă distanțele dintre normele vieții și cele ale creației.

„La muzeu, un radio împrăștie muzică peste bătrînele covoare persane de Khorasan. O simplă coincidență de nume, tovarăș, e vorba de etil: nu cunosc pe nimeni. Tîra la viitorul meu: Isolda tricoatează. Tristan sofer, Elba, baterii radio. Cine se mai varsă în Marea Nordului? Poate aurul poluat al Rinului!”

Mult mai bine decît în romanele cu respirație amplă, în prozele scurte, lui Bedros Horasangian îi reușește ceea ce s-ar putea numi ingineria genetică, avînd ca scop încrucișarea vieții și a literaturii.

Vechea rețetă interbelică, pe care o putem numi „minciunism”, a altorii unui ordin de realitate pe trunchiul celuilalt, este abandonată, nu fără o anumită ostentație. Alternativa este adoptarea unor proceduri experimentale sofisticate, testate la lumina zilei și în vîzul publicului. E de așteptat ca procedul să dea

naștere unor specii viabile, pentru care nu există deocandată nume omologate. Procesul, etalat de autor în plină desfășurare, e marcat de efortul de a se da procesului ingineresc un aer cit mai „natural”. Iluzia de real se infocuește cu un efect de „artificiu autentic” (și invers).

O astfel de geneză asigură timbrul a parte al unei producții fictive cu dublă bătaie, situîndu-se sistematic și concomitent față de real și față de literatură.

E posibil ca, publicului sau comentatorilor, una dintre cele două laturi să le fi apărut mai pregnantă ca cealaltă. Poate și fiindcă era mai violent polemică. Este vorba despre regîndirea realului.

La fel ca alți colegi de generație, prozatorul stăruie asupra marginalului, a cotidianului, văduvit de orice elan spre exemplaritate. O opțiune polemică, cum spuneam, fiindcă propune o alternativă modelelor oficiale. Perifericul, „secundarul” este totdeauna subversiv în raport cu paradigma centrale ale unui timp: „Simțeam că inebunește. Ce putea face ca să-și găsească și el locul? Aparținea unei lumi obscure, cenușii, amorfe unde se ascundea, fără să aibă nimic comun cu ea: o viață trăită zi cu zi, pas cu pas, consumată în aparențe și așteptări cu respirația scurtă. Cotidianul fără convenții.”

Un marginal. Asta nu înseamnă neapărat să trăiască la margine. Putea să respire sau să se sufocă și în centrul sferei globului de porțelan strălucitor.

Reevaluarea realului presupune opoziția față de inerția puternică a literaturii zise „realiste”, cu un cuvînt înșelător. Realul a stimulat, în general, pe scriitori, să-l proiecteze imaginativ, sub două aspecte, cel exemplar și cel contingent. În contrast cu mitologizarea macrostructurilor istoriei, din romanul „obsedantului deceniu”, să zicem, cea de-a doua mișcare a apărut mai emfatică, în prozele tuturor optzecistilor. De ce? Fiindcă ea aducea, automat, o primenire de teme, de medii și antena cu sine o mai spectaculoasă schimbare a formelor. Aș adăuga că o asemenea mișcare a prozei nu este fără legătură cu un context intelectual anumit, interesat de individ, de grupul mic, de curentul de opinie și de imaginile celuilalt, sesizabile la nivel de mentalități. Un climat în care și sociologia sau istoria — discipline umane — se mișcă pe niveluri ce duc dinspre macro spre micro-structuri.

Este contextul propice în care poate fi chestionată la lumina zilei iluzia realității și se poate insista asupra scrișului ca modalitate de implicare în real și totodată de explicare a realului.

O retorică particulară servește un asemenea punct de vedere. Ea este „motivată” de ubicuitatea unui comentator, plasat strategic cînd înăuntrul cînd în afara universului fictiv, trăgînd șurile cu dezvoltură, imprimînd semnificațiilor un anumit aplomb, nu rareori ironic. Implicarea de care vorbim se numără printre atribuțiile unui personaj generic, subiect și totodată obiect al prozelor lui Horasangian, căruia autorul însuși îi oferă numele generic de *Martor*. Cel care povestește are față de ficțiune atitudini din care nu face un secret, interpunîndu-se hotărît între universul prozei sale și lector. Lipsit de intenția de a simula transparență, el asumă riscul didacticului, preferînd să-și dirijeze cu mină forte povestirile.

Martorul suprareglează, la fel de exigent și autoritar, geneza propriului scris, atestîndu-și în acest fel valoarea existențială, incredîndu-ne că asistăm la un fapt de viață ca oricare altul.

Monica Spiridon

spectator

La „Odeon”, un frenetic... MINCINOSUL, de Goldoni

Regizorul Vlad Mugur translează stilul commediei dell'arte într-un original postmodernism teatral, folosînd o cascadă de improvizatii și de inovații scenice, inundînd spectacolul cu formule (gratuite, uneori, estetice, alteori) de dezbrăcare-îmbrăcare, de desmistificare-mistificare și de desmagizare-magizare teatrală! Decodifică într-un segment sau scenă, pentru a codifica (incifrînt) în altele. Fantezia este destul de trăsnită și neînută-n friu, joaca de-a teatrul distrugînd eșafodajul poetic goldonian, risipînd atmosfera romantică a nemuritoarei Veneții. Este o încărcătură prea mare de gaguri și năzbîții în cheie grotescă, paralizînd publicul și omorînd textul, abundența conotațiilor grobiene (într-un melanj de teatru al măștilor, al păpușilor și marionetelor, al carnavalului uman plin de caraghioslicuri și de uimiri), supralicitînd convenția, strivînd umorul, ratînd poantele. Da, Goldoni a fost maltratată în ultima perioadă pe toate meridianele, sărăcindu-l tocmai de hazul său irezistibil. Alimentarele vind cule și ciment, librăriile medicamente și prezervative, iar teatrele spectacole de... piață (cu paiațe și-n decor de bilci). Măcar de-ar fi fost o variantă mafiotă! Acceptînd registrul stilistic și straturile histrionice deconspirate ale spectacolului de la

„Odeon”, gen „hai să jucăm teatru frenetic, nebunesc, păstos”, desigur, vom găsi merite și consecvență regizorului și virtuții oscilante actorilor. Mai întîi, apreciem procedeele expresive originale (prea aglomerate), vizualitatea (afectînd cuvîntul și riscînd să devină tautologică în semiotica spectacolului). Apoi, ritmul infernal și dinamismul mișcării scenice, precum și modul deschis, la vedere, de derulare a scenelor (*truva-iurile* tehniciste, cinetismul, îmbrăcarea, dezbrăcarea și compunerea personajelor, folosirea recuzitei, decorului și-ntregului spațiu scenic, cu persuasivele și glumețele lui elemente simbolice).

Comedia fiind scrisă în registru fantast și carambolic, nu i-a fost greu regizorului să-și creeze viziunea în stil superfantast și hiperarambolic. Comedia de caracter și de esență populară devine comedie intelectuală și bufă, satiră virulentă și grosolană a bătărăniei și celorlalte păcate din lumea peninsulară (dar și din afara ei), iar Lelio — un sarcastic pedepsitor al mizerilor și mizerabililor păcătoși (și păcătuitoși ne-nfrînați), deșănșînd năzdrăvanele lui minciuni, numite de el însuși „scinte de geniu”. Actul minciunos devine act contestatar, iar acțiunea un nebunesc zăpăcism.

Decorul este consonant viziunii regizorale, esențializat, dar multiseamificat teatral, imaginea scenică fiind eteroclită și fără farmec venețian (Liana Mantoc). Balcoanele mișcătoare, manevrate de eroi, în linii bete; sacii de plastic (plini cu gunoi, de dorințe și regrete sau servînd drept burtă obeză); băltoacele de apă (loc în care cad și se murează neghiobii, cu bureți imbibăți), ridiculizînd (de ce?) fascinantele canale venețiene — ceea ce-i o gafă nefericită; bărcile miniaturale, prinse de trupurile celor doi părinți netoți, senilizăți prea timpuriu; măștile aplicate și desenate; cîntăreața de bilci care crește guliveric; întreaga costumație bipolară a vremii goldoniene și a zilelor noastre sînt elemente care întregesc (atunci cînd nu-l perturbă) spectacolul. Petele de mister sînt actorii cu mască, înlemnii stop-cadru, așteptînd cumînți să le vină rîndul. Există unele nesincronizări între „vorbele” decorului umblător și „vorbirea” personajelor, alternări de ritm, dar și suprapuneri, hiatusuri de temperatură artistică între actorii principali și cei episodici. Cîntecul trist, nostalgic, despre gondolele de altădată, cîntat de întreaga trupă, este replica sonoră a imposibilității de-a reface feerica atmosferă a Veneției secolului 18.

Lelio, lăudărosul miraculos, aventurierul larseor și fără scrupule, mitomanul înșelător prin minciuni (în care ajunge și el să creadă) este interpretat de Horațiu Mălaele. Acesta privește eroii întîmplător; țesute de dracul său joc minciunistic, cu detașare și amuzament, cu liniște și siguranță de sine, este bășcălios cu toți (chiar și cu tatăl său, pe care-l gratulează însă cu puțină tandrețe filială, pișcheră). Este investit cu mister, vrajă și stranietate, este intens spiritualizat (intelectua-

lizat), doar așa putînd descifra, manipula și stăpîni o lume suprarealistă și nebună. Nu renunță la manierismele sale: Rozaura și Beatrice (de Colombine nu ne mirăm) sînt mult prea poticoase erotice, chiar flămînde și obsedate după amor fierbinte (cu unele poze desăntate). Diana Gheorghian face o Rozaură impetuoasă, fandosă, hazoasă, cu exagerări în toată factologia ei scenică. Simona Gălbenușă este o Beatrice prea furtunoasă, prea ameită și destul de isterizată; obscenă-n jocul fustelor și-n mișcarea nervoasă a fundulețului gol. Camelia Maxim este o exactă și asimilabilă Colombine, dată dracului și primului venit, foarte colorată și voluptuoasă. Curg liniștit avatururile bătrînilor Pantalone (Virgil Andriescu — avînd un ton firesc și o apariție bonomă) și Il Dottore (Mircea Andreescu — doar certăreț și atît). Florin Zamfirescu e greoi și bombănit pentru a fi un spiridus agil și descurocăt, cum îl vrea autorul pe Arlecchino. Marius Stănescu ne propune un Florindo persiflator, în loc de-a fi total sentimental și năuc. Ottavio, în viziunea lui Marian Ghelea, este un „mafioț” firosos, cu morgă și scortof. Pulcinella (Ionel Mihăilescu) devine un personaj inspirat inventat păpușa dezarticulată, eterna paiață, dormind mereu și oriunde, mai ales fr lada de recuzită. Mircea Constantinescu este un malițios dispecer de culise (regizor tehnic), un vrăjitor al scenei, h semnul căruia toți actorii intră-n ro luri... chiar și el, în vreo două-trei ne semnificative, pentru a fi reținute.

Vlad Andrei Orheianu

L O R

SHAKESPEAREANĂ

...gică să fie, în genere, înalecvară
erij lor, motiv pentru care trebuie
...ze la expresia simbolice și pa-
...care iesind din obișnuit, din li-
...umului sînt și ale raționalului, a-
...nebulie. În fapt, nebunia a spiri-
...re eludată pentru ca lumea a a-
...plan înfiorător de pe care coti-
...ioară fiind altădată, imaginea su-
...devine deformată, schimbă, în
...care vorbim, este condiția spi-
...într-o lume desecată și a și d-
...Nebunii spiriteale) e norul în
...așa cum nebunii maladii
...în Infern. Numai așa, sub, sau
...ramine căldice și va fi scutit
...divinului, cum spune Vergil. În
...astă diferență de perspectivă apar
...itatea nebunilor și ambiguită-
...pe care numai intuiția intelek-
...tate separe în bună sau rea, în-
...în sens moral, ei metaforic. În a-
...s trebuie înțeles, credința, și ter-
...mănoasă de ne-bun, nu ca lipsă
...ate, ci ca lipsă de calificarea în-
...tribuit al Principiului. Dar există
...termen românesc pentru nebun
...se pare a fi călărul mai alocat
...obediențe, spirituale morii și da
...ndent: e vorba de cuvîntul
...derivat din ne-zdravan (numă-
...n limbile slave) prin exaltare și
...mai ales în basme, unde de altfel
...e normal. Și mergînd pe ace-
...u putem să nu povestim și un
...en românesc care arată: Filipa
...a nebunului: e cu totul teozof
...din nebun un fiu al infernului,
...i lui Zevedoi din Evanghelia (Io-
...). Pentru alți termeni - româno-
...cu nebunii ca sîntit, netot, mău,
...rătăvau, etc. (a se vedea Noien -
...Filosofia românească, ed. Aca-
...970).

...rea multe vorbele înțelepte ale
...r shakespeareeni pînă la le cînt
...și se potrivește spusă evan-
...telepiciunea striga pe ulițe dar
...în ia seama (for wisdom cries out
...treets and no man regards it),
...1, 12-46). Căci nebunii - clovi
...spune de obicei Shakespeare, se
...în dialoguri aparent banale sau
...pînțelese. Spontanitatea cu care
...ine desigur de surprindere, de ui-
...am aproape la întîmplare cîteva
...care nebunia se întrepătrunde cu
...mea: Păcat că nebunilor nu li
...ie să spună cu înțelepciune ce-au
...despre nebunțiile înțelepților... De
...mea mea n-au să-mi dau se-
...atunei cînd, fiindu-mă la trîntă
...să-mi lărime oasele (p. 402). Așa
...zuit mic, stăpîne, să iau ce nu cu-
...Cinstea, cînd e multă, își află
...un bordei sărac, ca un biet
...toamei ca mîrgăritar al asecun-
...oacă... (p. 498). (Touchstone -
...place) Nu, doamnă, dar așa e ro-
...ai un nebun poate aduce vești de
...nebun. E nevoie de vox clamant-
...17). O, dubule sfînt, dacă nu ești
...arat pe mine, inspiră-mă să fac
...ață eu duh. Vorba lui Quinapa-
...it un nebun care face pe deștep-
...bine un deștept care face pe ne-
...227). (Feste - A douăsprezecea
...Du-te încolo, ești un nebun de duh
...ol), te-am dîbuit eu. M-ai dîbuit

...dumneata sîr? Sau ți s-a arătat cum să
...mă dîbui? Cîntarea, sîr, nu ți-a fost
...fără folos. Ba poți găsi mult mai mulți
...nebuni în dumneata spre marea bucurie
...a lumii și spre hazul ei (Parolles și Clown
...în Bine-i tot ce sfîrșește bine).

...Mălie din transiterle nebuniei disenta-
...te mai sus apar evidente în aceste citate.
...Cea ce ir-am reliefat poate îndăjuns
...este luciditatea ne-nunilor. C ei ei știu că
...fac pe nebunii pe cînd ceilalți nu știu.
...Ei se ascund în însăși nebunia lor ca să-și
...ceea pe față înțelecumea. Dar nebunia
...lor ascunde e a mai mult decît simple
...paradoxuri verbale. Ascunde pe cel care
...a realizat rupțura de echilibru și o tră-
...ie te, o stăpînește. Ascunde pe inițiat.
...Tout juitie parait fou par aspect de son
...comportement, spune J. Chevalier. La
...sagesse initiatique semble folie pour le
...bon sens vulgaire. (Diet. des symboles).

...Din altă parte shakespeareana vom
...da două exemple care ni se par elocven-
...te în ceea ce privește inițierea nebunilor.
...Alți poți este lama 22 din Tarot, de care
...am mai vorbit, și care poartă numele de
...Nebun sau Mat. Numele lui e moarte.
...Ei în vorba desigur de moartea inițiată.
...Numărul lui e 22 sau zero, ceea ce înseam-
...nă totul în realitate și nimic în ochii oa-
...menilor. Tout ceci nous invite à nous de-
...mander si ce Mat ne symbolise vraiment
...rien d'autre qu'un fou et si, fou aux yeux
...du monde, il n'est aussi aux yeux de
...Dieu... (Grimmel hausen II, J.) În al do-
...ilea rînd ne vom referi la un roman picar-
...resc din sec. XVII, Simplicius Simplicissi-
...mus în care este descrisă o adevărată sce-
...nă de inițiere a unui măscărici. Nu lip-
...sește nici schimbarea numelui (Simplicius
...Simplicissimus) cel sărac cu duhul, nici
...coborîrea în infern, nici beția orgiastică,
...nici legarea la ochi și moartea inițiată.
...Recepționarului i se spune: stăpînul tău
...a hotărît să-ți ia mințile și să te facă mă-
...scărici (p. 166). Dar el gîndește: eu știu
...că de aceea sînt aici ca să devin nebun.
...Toți mă socoteau măscărici fără minte și
...eu pe toți drept măscărici cu minte. Des-
...sigur nu e inutil să reamintim și nebunia
...unui alt mare erou don Quijote, ale că-
...rui aventuri, au sens inițiatice dar despre
...el nu e locul să vorbim aici.

...Revenind la comediiile lui Shakespeare
...trebuie să spunem că unele din întîmplă-
...rile lor sînt adevărate încercări inițiatice.
...Astfel Launcelot din Necețătorul din Ve-
...neția își schimbă numele, trece printr-o
...moarte inițiată, ca pînă la urmă să se
...căsătorească. Dovada inițierii e și mai
...perceptorie în Cum vă place unde Tou-
...chstone expune un tratat al celor 7 cauze
...sau al celor 7 dezminții care reprezintă
...o adevărată seară inițiată pentru des-
...coperirea adevărului. Și încă printr-o me-
...todă negativă. Caracterul sacru al con-
...trariilor de nebuni din Grecia antică e su-
...blinat de Jacques Melanconli prin mis-
...terioasa formulă Duc-dame care e desigur
...o mantra, un cuvînt incantatoriu, cum ex-
...plică chiar Jacques: așa strigau vechii
...greci ca să-i adune în cere pe nebuni. (II,
...5 - 408). În sfîrșit, următorul citat din
...Bine-i tot ce sfîrșește bine ni se pare a
...nu lăsa nici o îndoială asupra drumului
...acelui Nebun care nu poartă decît nume-
...le anonim de clown: Eu mă îndrept spre
...casa cu poarta strîmă (narrow gate) pe
...care o socoteam prea mică pentru a putea
...să intru prin ea bogăția, doar unii care
...se smeresc vor putea intra... (IV, 5 170).
...Pentru condiția de inițiată a nebunilor
...shakespeareani ni se pare semnificativ
...numele lui Touchstone care din piatră de
...poticnire prin hierogamia finală ajunge
...piatră filosofală, semn al realizării marii
...opere hermetice. Spre deosebire însă de
...indragostiți care cîntă de-a lungul come-
...diilor o realizare inițiată, nebunii, cel
...puțin cei mai mari, o au. Ei vin la curțile
...regale din tribulațiile la care i-a silit se-
...colul (o. worthy fool - spune Jacques
...despre Touchstone. One that hath been a
...courtier II, 7), și rămîn aici pentru a-și
...transmite mesajul după care le pot pă-
...răsi. Și chiar Jacques este unul din ei. Cu
...toate că unii nebuni se însoară și rămîn
...la curte, înțelepciunea lor ne îndreptățește
...să spunem că ei au o realizare, deși poa-
...te incompletă, dar de natură intelectuală,
...ceea ce-i situează deasupra îndragostiți-
...lor și a puterii. Căci nebunii sînt singu-
...ratici și se vor întîlni în curînd cu alți
...singuratici din tragedii, recunoscîndu-se
...unii pe alții (așa cum Jacques îl recunoa-
...ște pe Touchstone) după misterioase sem-
...ne, așa cum se recunoșteau roșierucienii
...și companioni și mai tîrziu francmasoni-
...ni după formule de trecere (mots de pas-
...se), ca acel duc-dame de care am pome-
...nit. Socotim astfel că nebunul reprezintă
...în teatrul lui Shakespeare cel mai înalt
...grad de realizare inițiată. Ei sînt, în-
...tre-adevăr cel ce, întregînd centrul, au
...perspectiva eternității de unde revin între
...oameni cu misiunea de martori și mesa-
...geri.

Florin Mihăescu

(fragment din studiul
Shakespeare și teatrul inițiatice)

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Căciu

Profesorul Florin Manolescu are în spate o istorie a literaturii române (în imagini)

Radu Cârneli pe vremea cînd se documenta pentru „Banchetul“

Horia Zilieru, un Orfeu plîngînd-o pe Euridice

Ce este Contrapunctul? Discuție la care participă Paul Drogeanu, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Bogdan Lefter

florin şlapac

PRIN OGLINDĂ

două siluete: una se suprapune mesei, iar cealaltă suferă un efect de suprapunere din partea mesei. Sînt de fapt unite prin suprapunere și separate printr-un spațiu gol. Există o simetrie latentă în jurul axei centrale. O legătură fragilă, în zigzag. Trupurile par înghetate. Minerul nichelat al unei umbrelor, sprijinite de perete, nefolositoare, scapără. În mijlocul mesei: o sticlă și un pahar. Lichidul din paharul pe jumătate plin tremură. Pe fondul întunecat al peretei lichidul devine albastru. Dar în lumina care curge pe fereastră, pare portocaliu. Este dificil de stabilit dacă, la două palme de pahar, există o sticlă neagră puternic luminată lateral sau o sticlă albă parțial umbrită. Femeia din dreapta se apleacă înainte. Breteaua furoului alb îi alunecă peste umăr. Sinul scapă din strînsimea mătăsii și vibrează în contratimp cu lichidul. Un zgomot ca o frîngere de pai. Întinde miinile. Tîne paharul o vreme în răcoarea palmelor. Îi duce sora buze. Cocul i se desface. Părul alunecos se prelinge pe umeri. Buzele ușor umflate se depărtează. Bea în tăcere, absentă. **Ti-a fost sete?**

Nu. L-am băut doar de lăcomia culorii. Degetele caută, pipăind fața de masă Tremurînd, aprind un chibrit. Știrbită de excesul de lumină, camera se resoarbe. Peretii se alungesc, fug. Cînd densitatea fumului crește, portocaliul tinde spre un brun cald. O simplă rotire de câteva grade a miinii care ține flacăra, însă, e de ajuns pentru a imprimă atmosferei o tentă albastră, cu ațit mai pură cu cît fumul se mișcă pe un fond mai închis.

Să mergem la culcare. Să mai așteptăm.

Femeia din stînga, fără nici un motiv aparent, își face câteva cruci mari.

Razele unui far care se deplasează iute mătura încăperea. Conul nemilos de lumină dă pentru câteva clipe o paloare nesănătoasă unei cărți uzate, unei pături botite unor flori vestede, unor frimțuri, unui capăt de frînghie, unui pahar gol, unui mințar de aramă, unui măr mușcat. Scintelele metalului, scilpurile sticlei, reflexele unei coperti, hăcuie tavanul. Femeia din stînga, brăzdată de razele tăioase, se zburcește, se impuținează. Cîteva cuvinte nerostite ca lumea îi părăsesc susurînd gura. Un tipăt ermetic închis într-un cocon de fum plutește la distanță egală între tăbla mesei și tavan. O bretea imaculată flutură, sfișire la atingerea cu pielea. Rigiditatea ferestrei gîtuie un mănunchi de năuci. Miinile, materiale, par să se întindă fără nici un rost. Cu un aer afectat, cele două femei se apropie una de alta.

Și încă:
— umflarea unei coapse, vibrația unei fese; — imprimarea mișcării
— vagul; intuiția nerostită a unei vagi idealități
— moartea unor cute
— vorbele tari, vorba lui Gogol
— gradăția umbrelor care se iau în brate

Încăperea seamănă — așa, fără perdelele care filșie afară, în curte, ude, cu camera de spital.

Se trezește citeodată mai obosită decît atunci cînd se culcase, tristă, cu cearcăne vișetii și are nevoie de citva timp în fața oglinzii să se dumirească. Ce-i cu ea? ce caută pe lume?

Priveste oglinda cu coada ochiului, fără să facă nici o mișcare. Ar vrea să întilnească o figură calmă, lipsită de griji pe care n-a apucat să se întipărească nimic.

Are senzația răscolitoare că a ațipit din nou sau poate că într-o fracțiune de secundă, cît clipește, mintea-i încetase să mai lucreze.

Propriul miros, prins în spațiul dintre piele și cămașa de noapte, îi intră în nări. Se ridică în capul oaselor. Cu gesturi dezordonate se dezbracă. O face pîndind plămădirea unei alte dimensiuni a sunetului, ca în sălile de concert bîntuite de gripă. Dar nu aude nimic.

Se prăbușește la loc. Poziția îi permite acum să vadă trupul oglinzit într-o apă verzuie. O suviță de păr îi devorează ochiul drept.

O inclinare imperceptibilă este de ajuns ca imaginea să se limpezească. Personajul din oglindă se înscrie într-un triunghi avînd în vîrfuri o ureche, palma stîngă și degetul unui picior. Sinii, coatele, genunchii, sînt doar devieri de la o simetrie potențială. Zigzagurile axei centrale sînt derutante. De la umăr în jos, mici curbe duc spre arcul coapsei. Zona pelviană e zăvorâtă.

Corpul nu îi pare altceva decît un sac plin cu obiecte. Protuberantele nu reușese să dezvăluie în întregime formele acelor obiecte, inerte în mare parte, îngrămădite în interior.

Printr-o crăpătură a ferestrei o pinză subtilă de ceață se prelinge în cameră. Mușchii, viscerele, ganglionii, oasele, singele unui bărbat... un alt sac?

Apele oglinzii se tulbură. Trupul gol, întins acolo, se incretește, începe să se

parceleze, să se înalțe: o înălțea de ziduri, o hulă de acoperisuri coscovite, îngrămădire de materie îmbătrînită de arșiță, arcade sparte, blocuri de granit suspendate, o întindere mohorîtă, un depriment deșert.

În mijlocul camerei, exact în mijloc, se află o masă rotundă. Cele două femei stau așezate față în față. Mîncîcă. Supa are pete de grăsime care saltă pe valuri de cite ori lingura izbeste firele de pătrunjel, colții cartofilor fierți. Nu este aprinsă decît veioza. Becul agățat în virful stîlpului de vizavi își aruncă pe fereastră, după capriciile unei ramuri hîținate de vînt, fasciculul de săgeți luminoase ce se înfig în obiectele așezate de jur-împrejurul peretilor. Pe ele, pe obiectele mai mult sau mai puțin materice, s-a asternut o stofă cenușie, păroasă, peticită din loc în loc cu bucăți de catifea. Stofa are multe falduri, care ascund contururile. Cercul de lumină al veiozei a găurit peretele. Vîntul pătrunde pe acolo, răvășește părul femeilor, face valuri în supă. Pe miinile care duc cu regularitate linguri la buze, se lătesc pete de umbră. Se preling prin minci pină la subraț și se întorc, ies prin de-colteuri, se scurg de-a lungul pieptului și se cuibăresc în buric. Altele sar în tavan unde topăie ca niște purici în derută.

Deasupra camerei, undeva într-un ungher de pod, se aude un scîrțit. O grindă pîrîie.

Perdeaua se infoaie, se lungeste, filșie, acoperă chipul bătrinei, ca un giulgiu. Mina ei stîngă pipăie picul pus pe masă alături de cuțit. Hirtia fosnește. Pe fundul farfuriilor aproape golate răsar bucăți de carne, de oase, de morcovi. În paner, felile de piine glisează imperceptibil. Firimiturile se însăriră de la o femeie la alta într-un semicerc imperfect: furnici în marș. Petele de umbră, mișcătoare, animă sirul, furnicile se catără pe haine, pe giț, intră în gurile întredeschise, în nări, tremură în ochi, se pierd în păr.

Bătrîna coboară brațul stîng, întinde palma, în vreme ce cu dreapta, care stringe o cîrpă moale, împinge firimiturile. Două linguri, lovite una de alta, scot un clinchet, la unison cu pendula trezită la viață. Pahare, puse unele peste altele, zăngăne prevestind următorul semn de viață al pendulei. Scaunele împinse înapoi agățat covorul, scrișnesc. Subit liniștea ia camera în brate.

O fustă, în care două pulpe încordate se mișcă brusc, în contratimp, face un zgomot asemănător cu cel al unei pături scuturate într-o zi cețoasă. Cele două femei se privesc pentru prima oară. O apă gilșie departe. Ciulesc urechile, așteptînd parcă să se întimplă ceva. Iminenta unei catastrofe plutește o secundă în aer. Șaliapin are grijă să o risipească. Vocea lui astupă gaura din zid, curgînd

pe acolo ca printr-un tunel, într-un suvoi nestăvilit care smulge stofa ărea de pe obiecte. Ana aprinde lumina. A aprins lumina. Și camera își reia înfățișarea ei de fiecare zi.

În grabă, Ana nu a mai avut răbdare să închidă ușa bine. Barbara își caută papucii, înfiorîndu-se, ridică ochii în tavan, spune citeva vorbe care nu îi ajung la ureche. Un vînt înghețat intră în rafale succesive, diabolic gradate, înaltă covorul, îl ondulează, împinge fața de masă, bîlîșă pațul. Bătrîna închide ușa, se întoarce în mijlocul camerei, se rotește dezorientată, neștiind pe ce să pună mina mai întii. Obiectele foarte ușoare încă mai plutesc în aer. Ah, resturile micului dejun pe care Ana le lasă în urmă în fiecare dimineață! Bine că le lasă. Îi place să adune în urma ei, ba chiar să-i refacă în gînd gesturile. Intră adeseori, după ce rămîne singură, în baie, fără vreun alt motiv decît acela de a adulmea mirosul pastei de dinți abia folosite, sau al fixativului, ori pur și simplu al golului lăsat în urmă, în aer, după care, nu de puține ori, îi poate reconstitui mișcările. Trece apoi în camera Anei, uneori în plină criză, sprijinindu-se de pereti, numai ca să adulmece. Își mișcă ochii roată, după atita experiență știe să observe, inspiră adine, și se apucă să facă ordine.

Lumina îi trece bătrînei prin părul lăsat peste frunte, se izbește de dușumea, ricoșează, îi aruncă umbra în peretele opus. Și-o privește, intrigată. Ușa se deschide iarăși, singură, cu zgomot. Barbara își îndreaptă spinarea neelastica. Ușa scîrșite lugubru. Scîrșitul se termină cu un pocnet. Bătrîna își părăsește cu regret poziția comodă: oare lumbago-ul să fie de vină? oare presiunea inexplicabilă ivită de cu zori, atunci cînd Ana a dispărut în spatele porții? Oricum, se va simți mai bine pe măsură ce soarele... cu siguranță soarele îi va curma suferința. În împrejurări asemănătoare, i se întimplase, își amintea foarte clar, să se izbească de mobile, dar amintirea nu o împiedică să parcurgă drumul pînă la capăt.

Împrejur, obiecte străine, reci, vechi. Fără nici o funcționalitate. Pur și simplu inutile. Chiar și spineta! De ce a căpătat o asemenea convingere? Prezența nevăzută a unui bărbat, o fantomă de altfel, să fi fost în stare, doar ea, să schimbe radical interiorul unei case de oameni, interiorul unor oameni?

Se oprește în prag. Nucul din curte pare mort. Castanul își tremură o creangă pe jumătate ruptă, condamnată să se despartă de trup. Ceața nu dă nici un semn că ar avea vreo intenție să se destrame. Casa pare izolată. Este izolată de restul

lumi, Barbara. Și cea mai simplă tentativă de a se desprinde din scorbura care a vîrit-o destinul este imposibilă. Ce ar mai putea face? A putut face ceva vîcodată? Cît e de singură! Cît de dîntantă pare ființa pe altarul căreia sînt închiptuit că se sacrificase. Și totuși, a sența ei o sfredelește ca un burghiu. În la un astfel de sfredel poate veni sfîrșitul, Sfîrșitul care oricum nu poate departe.

Barbara închide încă o dată ușa. Începe să se dezbrace, cu mult mai mult grijă ca de obicei. Pe măsură ce își degolește un umăr, sau un braț, atenția spre roște, ochii împăienjeniti vîd mai bine. Face cîteva pași sprinteni, ridică un picior, apoi celălalt, Can-can. Inspiră profund. Se prăbușește pe un scaun, se ridică, Hiriie, Își caută halatul pînă la din nou ochii cu oglinda care minte, ca nu minte, care face ape, care naste gofuri... o femeie frumoasă, întinsă la soare; și soarele își face datorica, alinîndu-i pielea, schimbîndu-i culoarea rului, transformînd-o din cap pînă la picioare, modificîndu-i progresiv pînă la razele curbelor perfecte. Barbara întinmina spre oglindă, îi curută abureala podul palmei. O cu totul altă ființă privește batjocoritor arătînd-o cu degetul, înainte de a face o tumbă, de a metamorfoza într-un schelet minuțios pregătit pentru lecția de anatomie. E a ajuns să vrei și oasele se mișcă exemplul cite unul, craniul susținut de veri metalice se inclină de sus în jos, de stînga la dreapta, aprofînd, dezaprobinmina dreaptă clămpăne, degetul arătîimpunge oglinda din partea cealaltă, dîtr-o altă lume, întins în poziția j'accuse

Din cauza lui toate astea, nu din cauza mea!

Ce știi tu!

Ce știi, ce nu știi, ar trebui să... mi-ar fi rușine... nu-ți dai seama... de la mine nu se gîndești?

Hotărîrea mea este irevocabilă! A zis că plec și am să plec!

Unde să plec?

Treaba mea!

Cum o să fie treaba ta?

Am să plec chiar acum! Dacă nu-mi dă cheia de la dulap, am să-l sparg!

Să nu faci asta! Nici nu poți.

Ba pot!

Ana intră alergînd în camera ei, bara se poartază în cadrul ușii apucîndu-se cu miinile de toc:

Nu pleca! Nu mă lăsa singură!

Ana trage de ușa șifonierului.

Încelează! O să-ți rupi unghiile!

Ana se întoarce și strigă, cu toate distanța dintre ele este foarte mică:

Ce vrei? Ce mai vrei?

Barbara, schimbînd tonul, cu o expresie rugătoare întipărită pe față!

Tu nu-ți dai seama ce se întimplă?

Nu vezi că ne certăm din cauza fantome? Nu e altceva decît o fantomă zău, s-a instalat între noi, umblă pe vierii lua-l-ar dracu', îl aud noaptea de chizid ușa asta și cînd face prea mult zgomot dă fuga la mine, se apleacă asupra patului meu să vadă dacă m'cumva am deschis ochii. Trebuie alungat! Am să vorbesc cu Lența, să stii, ea se pricepe...

Asta mai lipsea! Acum crezi în strigoii. Să-ți fie rușine, babă cu minte sorcova! Fantomă ești tu, nu el. Ufoare reea și groaznic de agasantă. El de o mie de ori mai viu!

Faci pe proasta! Interpretezi cum convine, o dai pe-a ta, și-ar plăcea tac, să nu zici pis, și doar te-am rugat ce mare lucru ani de zile m-am striduit...

Nu mă interesează ce m-ai rugat acum nu-știi-cîți ani! Ce vrei, să m-ții prizonieră? Să știi că dacă nu-mi dă cheia am să plec așa cum sînt.

Te-a innebunit ăla!

Dă-te la o parte!

Nu mă dau.

Plec!

Ana se repede spre ușă. Miinile i se cleștează pe trupul Barbarei care în nu se clintește. A prins rădăcini. Bătrîna temîndu-se să nu cedeze înainte de vreme, lasă priza și o ia în brate. Gîfii Nici un trup nu se mișcă din loc, în ciu presiunii. Ana recurge la siretlicuri, îi cearcă să pună piedică, dar Barbara ridică piciorul la timp. Ochii îi ies din orbite, atrăgînd atenția Anei asupra capului. Barbara îi ghicește gîndul. Fa un pas înapoi tocmai cînd Ana o împinge. Se prăbușesc. Cele două corpu încolăcite la granița dintre cele două camere, puăie și fișie ca două mașini aburi deneglate. Sirena de ceață mugesc între o gîfîtură și alta. Ațit de tare, mult mai tare decît de obicei, încît pî și pendula întepeneste. Așa, timpul cele două trupuri rămîn înlănțuite scurge fără să fie măsurat.

Subit, Barbara intră în criză. Ana ajută să se ridice. O bate pe spate. Din accesul nu se mai termină. Gura i mișcă spasmodic după aer. Horticăie dată. Mina dreaptă i se înfige sub stîng. Ana, cu forțe nebănuite, o ia brate, o așază pe canapea. Se repede sertarul cu medicamente. Deschide fișcoane, răstoarnă pastile. Smulge paharul pe jumătate plin cu un lichid care prins crustă, deschide cu forța, cu degetele ca niște burghie, gura înclestată a bătrinei și toarnă înăuntru tot. Obrăzii Barbarei capătă o nuanță violetie, din ce ce mai violetie, pleoapele ca de găină lasă, moi, pete maronii irump pe frun.

Ana încearcă să le alunge frecîndu-Adunînd în plămîni deveniti uriasi o cantitate de aer echivalentă cu cea acumulată de-a lungul celor trei sute șazece și cinci ori douăzeci și cinci de zile ozonate de ce avusese parte, își lipsește buzele de buzele bătrinei, așa cum a învățat la școală, în orele grăbite de educație sanitară.

Ușa spre grădina se deschide fără zgomot. Lența, din prag, contemplă scene prin oglindă. Vorbeste într-un tîrziu pe broboada care îi acoperă gura:

Ce faceți, maică, vă pupați?

Lucian Tudorancea

Poemele lungi

Intotdeauna mi-au dat de furcă
poemele lungi

În care ideea expiră
Înainte de termen,

Mi-au dat de furcă precum bucle
Femeilor grase cu care trebuie —
din cînd în cînd —

Să faci dragoste,
Urc spre ele pe scări fumegînde,
Imbecilii au rămas jos,

La rădăcina poemelor lungi
Și tocmai de sus zăresc incendiul
Care naște leviatanii.

Îngerul Homer

N-a mai rămas decît ingerul acela
Cosmopolit,
Cu maniere precum un bancher

Traversează absent Wall Street.
M-am rugat pentru voi, dar și
pentru mine,

Avem nevoie de atingere,
Avem nevoie de atingere,
Trebuie să fim tangibili pînă la

De acea mă rog ingerului cu
sentiment de

Înrudire cu voi.
Dar ingerul începe să cînte o muzică
esoterică

Și îmi arată ospățurile noastre cu
vinuri și rugăciuni,
Cu bibliei deschise la mijloc.

Uimire

Îmi plimb ochiul
Peste aceste pietre
Luminate din interior
Dar nu recunosc (pentru a căta
oară?)

Sufletul lor, sufletul lor...
Cîntă parcă cineva
În mijloc de pasăre vie.
Să nu aștepti iubirea femeii, pustie.

Invitație

Domnilor compozitori de muzică
preclasică

Nu vă incurcați, vă implor,
În instrumentele morții,
Vreau să vă ascult
Mereu tineri,
Cu sau fără peruci,
Să vă ascult în fiecare dininează
Ce nu urmează după nici o noapte.

La capătul mesei ingerul devine
Homer-cel-care-vede-absolut-tot-
Și-chiar-dincolo-de-ceea-ce-nu-se-
vede.

Acest Homer, cu siguranță cel
veritabil, mă privește și-mi spune:
— Ia loc și așteaptă să mori!

Uimire

Îmi plimb ochiul
Peste aceste pietre
Luminate din interior
Dar nu recunosc (pentru a căta
oară?)

Sufletul lor, sufletul lor...
Cîntă parcă cineva
În mijloc de pasăre vie.
Să nu aștepti iubirea femeii, pustie.

Invitație

Domnilor compozitori de muzică
preclasică

Nu vă incurcați, vă implor,
În instrumentele morții,
Vreau să vă ascult
Mereu tineri,
Cu sau fără peruci,
Să vă ascult în fiecare dininează
Ce nu urmează după nici o noapte.

Lămurire onomastică

1. Acum aproape 30 de ani, primesc un telefon de la regretatul meu prieten Tudorel Popa (actor, mim și lector în public ce nu va fi uitat); îmi striga în receptor, nu lipsit de o nuanță de haz că „l-am nenorocit”. Ce făcusem? Publicasem în nu mai știu care gazetă literară un articol intitulat „Cititul cu glas tare”; acolo luam în târbacă, exemplificând cu nume actoricești mari, întâi moduri de a se face lecturi din versuri: o **deversificare** a lor, în numele „firescului” (ca și cum versurile superioare nu ar fi ca atare firești) ce consta în a face pauze mari și a nu ține seama de ritmul, sintaxa, punctuația autorului, în prozaiizarea, în aducerea lor „pe pământ”, într-o baterie pe burtă cu un poem, într-un „Ești de-al nostru bre, ce te ții cu nasul pe sus?”. Mai scriam apoi și împotriva teatralizării prozei la lectură, mai ales a celei cu mult dialog, sau a prefacerii ei de-a dreptul într-o scenetă (a unei schițe de Caragiale să zicem) cu mai mulți actori, trădându-se în acest fel și mai dihai natura prozei, prin anularea personajului central, autorul, care el inventează scriind (oricât de flaubertian — „obiectiv”), el le înfățișează pe celelalte, constituindu-se drept centru epic al întregii narațiuni, anularea căruia echivalează cu lăsarea unui sistem planetar fără soare.

2. În ce consta nenorocirea bietului Tudorel Popa? Numele meu, Popa, era rar în Moldova de sud, nu mai vorbesc în Muntenia, Oltenia; se află nu prea des în Maramureș, în nordul Moldovei și în sudul Dunării. Prin urmare, actorii de pe-aici, cei care au dat peste articolul meu cu pricina, fură siguri: o greșeală de tipar, anume în loc de Tudorel Popa, Tudor Popa, și au început

unii să-l injure, alții să-l laude pe Tudorel Popa.

3. Acum vreo zece ani, doamna Adriana Babeți de la Timișoara, vrînd să scrie ceva despre mine, a căutat în fișiere tot ce publicasem. Venită la București, mă întilnesc cu ea și-mi pun întrebarea: „Ați scris o monografie despre Tolstoi, publicată la Chișinău? — Nu, doamnă!... — Nu se poate, am găsit-o în fișierul Bibliotecii Universității. — Semnată de mine?! — Întocmai.” Alerg la fișierul indicat și găsesc, într-adevăr numele Tudor Popa deasupra titlului pomenit. La început îmi vine să sar cu capul în tavan de uimire și groază, apoi rid în mine însumi de aceeaștă anecdotă aparținînd istoriei literare și uit.

4. Acum cîteva zile, un vechi amic grijuliu și contrariat mă vede pironit, readmirînd după atîția ani formidabilul Brătianu de granit al lui Mestrovici, în fine repus de curînd la locul lui și mă întreabă, pe un ton de reproș îndulcit dar și amarit de amîciția amenințată: „Ai fost redactor la un magazin literar **Clipa**, scos și la București și la Chișinău anul ăsta? — Eu? !...! — Hai să-ți arăt!” și alergăm, datorită sperieturii mele, pînă la o librărie. Pe bună dreptate mă speriasem. Iată volumul găsit: **Clipa, magazin de literatură și artă**, 1992. Comitet director: Mihai Cimpoi, Dumitru Radu Popescu, Dinu Săraru, Grigore Vieru. — Președinte și director general, Florian Copcea. — Pe ultima pagină a volumului: Redactori — C. Constantinescu și Tudor Popa. — Redacția: Str. Dr. Obedenaru nr. 27, tel. 31.28.28. Învît pe oricare să mă caute acolo și să întrebe dacă eu, adică „eu”, am scris **Încercarea scriitorului și Punte**; poate, însă, mai știți, i s-ar răspunde printr-un „Da! Eu!” — chiar ferm —, deși răspunsul doar s-ar pre-

Calculez
tăcerea
care mă poate repera...

GLOSSĂ

Toate secundele în care plictiseala mă bombardează, folle de hirtie ale ziarelor citite disperat în zile și ore anoste, prin tramvaie și săli de așteptare alături de înși ce se-mbulzesc spre acțiuni zadarnice într-o țară lipsită de prezent. Finalizarea căutării acestui caiet pierdut printre multele cotloane ale casei m-a dus cu gîndul la intemperiiile unei vieți, la perioade în care nu-ți iese nimic, foarfeca îți cade tam-nesam din mină și-ți intră cu virful în degetul piciorului, o scri-soare de peste ocean vine să-ți vestească moartea unui prieten inexistent, supriza unei haine care ți se rupe tocmai cînd te găseai la concert. Nu am mai multe terminații. Ochiul nu-și poate birfi singura pleoapă aceea care îți dă răgazul necesar să se odihnească de lume. Varul pe timp de răcoroasele tăceri ale porilor: sînt făcut ca un zeu, mor ca un împărat, dar trăiesc ca o vietate fără nume și

fără prelungire ontologică. Sînt un fulger globalar: apar și ard, sumindu-mă singur, uneori neînțeles de nici un observator, într-unonimat de-o cosmicitate desăvîrșită. Și poate că nu vreau să tremu dovezii că nu pot face un singur si-l fac și n-am nici o dovadă că făcut: soarele și arborii sînt miferenți ca un nod de cravată, tul unei statui. Ce vrea sorbu mine? Cine-l instigă? Pun reul la ureche și adorm, visele sfidează electro-magnetismul or telefon, dorințele mele circulează pe-acum printre quasarii ce vor rima cîndva pămîntul: e-o vinz înlăuntru al acestei biete forme u un semn făcut de vînt pe oglia nei ape, un gest singular, relua tăcută formațiune de nori, obiecte adus înapoi pe tarabă de cun torul ce-a devenit la rîndul lui tor.

Interval e totul, pauză susper

Constantin Abăluș

(Jurnal anticameleonic — 2 dec.

ERATĂ: În numărul 26 al revistei noastre, dintr-o eroare a fost Hai-Ku-ul care deschidea rubrica. Drept care îl transcriem aștăurat:

Toamnă: cu cit
mai tăcuți pașii
cu atît strada-i mai lungă.

tinde al meu, persoana mea neavînd cum se găsi acolo.

5. **Explicație.** — Așa cum nu știusem eu de existența numitului „Doppelgänger” de dincolo de Prut, probabil că nici D-sa de un Tudor Popa dincoace. Așa cum nu luasem în cele din urmă coincidența de nume în serios cînd am aflat-o acum, peste 10 ani, tot așa, dacă între timp aflase și D-sa de ea, n-a luat-o nici dînsul în seamă acum trei-patru luni, cînd se publica aci **Clipa**.

Pentru că, vîd, numele D-sale a început să apară și dincoace de Prut, unde unii cititori mă cunosc, și e cu pu-

tintă să mai apară încă, m-am obligat la această lămurire, ca Adriana Babeți, care răsfoise celuilalt, mă asigura că pana deosebeste radical de a D-lui și ta scrie — din cit și-a dat ea numai critică — de unde, nicie zie posibilă.

Tudor

P. S. — Îmi asigur cititorii că n-am contribuit cu nimic la magazin literar și artistic, nu contribuî vreadată.

saint tobi

EVANGHELIA DUPĂ TOBI (fragmente)

Geneză

În a șasea zi de la Facerea lumii, văzînd că e singur, deși înconjurat de muntii și ape, de copaci și flori, de gize, pești, păsări și fiare, și deși alături de sine, trup din trupul său, dormea femeia sa (care, deja, îl înșelase cu sarpele). Adam i-a creat pe Dumnezeu, după chipul și asemănarea sa. Omul l-a creat pe Dumnezeu, ca să nu mai fie atît de singur în acest univers. Și-i plăcu creația sa atît de mult încît i se prosternă și-i aduse drept ardere de tot, pre sine și ai săi.

Păcatul originar

(Tristetea lui Dumnezeu)

lui Geo Bogza

De 5752 de ani, poezii tot cîntă tristețea lui Adam și a Evei, căînta lor pentru păcatul originar și dorul lor nestîns după paradisul pierdut.

Dar ce e tristețea oamenilor față de tristețea lui Dumnezeu? În timp ce fiii și fiicele cuplului primordial, mulți ca frunza și ca iarba,

s-au acomodat pe pămînt jucîndu-se de-a iubirea sau de-a războiul Dumnezeu, de 5752 de ani, singur se plimbă pe aleile grădinii Eden

părăsită și de păsări, fluturi și fiare. (Toți l-au urmat pe om în exilul său). Cît regretă Dumnezeu minia sa gestul său necugetat, păcatul său originar, cînd și-a alungat copiii din rai! Pentru a ispăși s-a făcut om și el, a murit și a înviat, dar urmașii Evei și ai lui Adam nu l-au iertat și în zadar Dumnezeu îl tot cheamă înapoi.

oamenii nu-l aud, nu-l văd, sînt prea ocupați cu grijile lor pentru a se sinchisi de el. Cine pe pămînt poate concepe durerea lui Dumnezeu și-i poate plînge singurătatea?

Ce milă mi-e de Tino Doamne, și cît aș vrea, alături, durerea să ți-o împărtășesc! Ți-aș lua capul bătrîn în brațe, te-aș mîngîia și săruta și cu lacrimile noastre amestecate, am spăla păcatul nostru originar al amîndurora. Și așa, ca doi naufragiați pe insula pustie a raiului am aștepta împreună sosirea pe oceanul timpului asoratatlanticului Judecății de Apoi.

Noe

Cînd potopul a început, totul aproape era gata. Arca mea, încărcată cu toate viețuitoarele pămîntului — cite o pereche din fiecare — fusese tocmai inaugurată, spărgîndu-i de provă O sticlă de șampanie. Prins cu atîtea griji (să nu uit nici-o specie din miriada creată de Dumnezeu), tocmai pe mine mă uitasem, necăuindu-mi perechea și urcînd singur pe punte. (Cînd mi-am dat seama, era prea tîrziu, căci toate femeile se înecaseră).

În curînd potopul se va opri, iar arca mea va înțepeni pe virful muntelui Ararat. Toate ființele Domnului mă vor părăsi, mergînd care încotro, în timp ce eu voi aștepta cocoțat acolo sus,

singur, sfîrșitul veacurilor.

Isus la Cina cea de taină

Am pregătit și cortul și masa m-am pregătit și pe mine, m-am spălat și uns cu mir. M-am autosfințit. Dar, iată, nimeni nu vine la nici-un apostol, prieten sau fiu. N-am cui oferi trupul și sîngele. Nimeni n-are nevoie de mină. Mă mîncî și mă beau singur. Pentru a mă mai distra, cu două furculițe, interpretez dansul piinișoare din „Goana după aur” de C. Miine voi muri singur pe cruce și voi învia peste trei zile pentru nimeni.

Judecata de Apoi

(Scenă după sfîrșitul Apocalipsei)

Judecata de Apoi a luat sfîșit. Toată lumea a fost repartizată — după merite sau după păcat în rai, purgatoriu sau iad. Eu am venit prea tîrziu și nu mai e nimeni acolo, în valea Iosafat, să mă judece și pe mine. Nimeni, nici aripă de inger, nici copită de drac. Sînt condamnat să rătăcesc SINGUR printre așeze, lămpioane sparte și bălării, în valea Iosafat, în vecii vecilor. O ploaie măruntă, rece, îmi plouă pe față.

Cît aș da să mă aflu măcar printre oameni!

Simeze japoneze

Muzeul Național de artă a fost gazda unei impozante expoziții de pictură japoneză tradițională, care a cuprins aproape 200 de stampe aparținând colecției Nakau.

Intr-un moment când Europa artistică trăia cu nostalgie gloria antichității grecești și romane, când primele „isne” își făceau simțită prezența sub aripa refluxului renascentist, la marginea de Răsărit a lumii înflorea o artă desprinsă complet de tot ceea ce civilizația occidentală credea a fi alfa și omega spiritului creativ al personalității umane. În raport cu această suficiență arrogantă a culturilor inghesuie în spațiul dintre Mediterană și Urali, un popor suspendat deasupra Pacificului migălea într-o stranie izolare a făurirea unui edificiu cultural de o rapantă originalitate. Cu o viață sususă privațiilor de tot felul, într-un mediu auster și nu o dată ostil, acești oameni ai mării au crescut la umbra unor mari civilizații continentale (coceană și chineză), lăsându-se cucerii le cel mai dulce dintre imperalismele posibile — cel al artelor și spiritului — dezvoltând, în cele din urmă, una dintre consistentele edificii culturale ale planetei. Fără a urmări cu ostentație acest lucru, poezii stilului, ai peisajului, ai arhitecturii și credințelor arhipelagului nipon, au descoperit drumul universalității descoperindu-se a nesfârșit pe ei înșiși. Un demers secular, care în alte orizonturi de lume a provocat colapsul unor faimoase civilizații, dar care aici a determinat una dintre cele mai fascinante exper-

riențe de condensare în operă a singurei poveri ce înobilează cu adevărat ființa umană — **spiritul**. A fost și este avuția unică și conștient cultivată a acestui popor, pentru care izolarea de lume nu a devenit un handicap, ci o șansă a împlinirii personalității sale plurivalente.

Expoziția de la Muzeul de artă este un asemenea argument. Privitorul de aici, ca și cel de alurea, intră în acest panteon artistic cu sfiala celui aflat la porțile unei lumi noi, dar și cu curiozitatea celor atrași de exotismul realității care i se oferă. Informații vagi și aproximative creează natura unui astfel de impact, dar pe care contactul nemijlocit cu vestigiile artistice culturale și de altă natură ale acestei civilizații le dislocă cu forța argumentelor infailibile.

Stampele colecției Nakau sînt reprezentative pe acest plan, fiecare expnat constituind o pledoarie sui-generis în favoarea pluralismului în care se poate exprima spiritul omenesc. Lucrările încorporează una dintre cele mai fertile perioade din istoria acestui popor, aceea al Șogunatului Tokugawa. Adică a unui tronson de două secole și mai bine, de pe la mijlocul anilor 1600 pînă la finele lui 1800, cînd toate artele au cunoscut o înflorire fără precedent prin apariția unor personalități excepțional înzestrate în filosofie, literatură, plastică. Este epoca individualizării distincte a artei japoneze, a emancipării ei definitive de poncifele civilizațiilor continentale cu care se învecinează. Este o artă ce iese, totodată, și din cercul restrîns al

palatelor, încurajată de mișcările și tendințele pozitivistice din sfera comerțului și a meșteșugurilor, din domeniile politicului și juridicului, care au facilitat lărgirea ariei de audiență în stratele unor categorii sociale mai largi și, implicit, o încurajare majoră a celor dăruși și apți a se manifesta în cîmpul creativității artistice. Încă de pe acum, și în acest mod, arta este concepută nu doar ca un element de agrementare a vieții și ambianței imediate, dar și ca un factor de prim ordin educațional. Se poate observa, însă, că în timp ce Europa se concentra în continuare asupra temelor cu conținut religios sau mitologic, aspectele simple și laice ale picturii (și poeziei) japoneze tradiționale sînt ridicate la rang de religie.

Ciclu anotimpurilor, natura în detaliile ei faste și paradisiace, serbările rituale — atât de numeroase și de distinse la japonezi — evocarea spațiilor spirituale din lumea teatrelor (galerii întregi portretistice populează această expoziție), a disputelor sportive (luptele sumo), secvențe din lumea curtezanilor ori a gheșelor, muncile tradiționale (pescuitul bureților de mare, cultura bonsai, îngrijirea grădinilor, spălatură și imprimatul pinzelor, agricultura etc.), ori preocupări ale maternității aflate dincolo de idilismul reprezentărilor Madonei (îngrijirea și creș-

terea copiilor, pieptănatul, ritualul zilnic al primenirii vestimentației, a celei feminine îndeosebi) sînt tot atîtea subiecte care fac din stampele japoneze un document exact și fermecător, în același timp, al istoriei profane a acestui popor. Cicluri întregi sînt consacrate călătoriilor, în vreme ce altele, marcînd secolul al XIX-lea, ne pun în fața unor calchieri spectaculoase și inocente ale stampelor ori picturii naive europene sau americane. Viziunea și tehnicile picturii peisajelor japoneze nu sînt abandonate, ci doar introduse într-un alt mediu, convertite limbajului și scopului ilustrativ — documentar, cu efectele plastice de rigoare, ce ne trimite cu gîndul la pictorii naivi ai secolului XX.

Ceea ce ne-a adus această colecție de stampe din colecția Nakau este un univers artistic și spiritual definit de precizia și rafinamentul liniei desenului, de simplitatea elevată a mijloacelor plastice, de expresivitatea formelor, de realismul concepției picturale, dominată de reguli clare, dar și de sensibila redare a detaliilor și a ambianței cromatice. Un eveniment care va dăinui în conștiința privitorului român aiudoma florilor rare.

Corneliu Antim

nuzica

Fristețea unui mecenat

E foarte ușor să fii Mecenat atunci cînd ai bani. Cînd nu ai, dar încerci să încurajezi artele și artiștii vaproși convingîndu-i pe cei din jur de devăzrul spuselor tale, atunci această enerozitate devine un fel de apostolat. Fulti încearcă să o facă, unii chiar reușesc — s-au înființat, la noi, o sumedenie de fundații, societăți și asociații entru promovarea tinerilor artiști, în pecial în domeniul muzicii, unde, se tie, avem talent(e) cu carul. Inițiative iudabile la nivel local sau național, fiere după puteri și relații.

Dl Klaus Brambach, sosit în România cu patru ani în urmă ca atașat de resă al Germaniei la București, are, cu igranță, vocația apostolatului, dar, pre surprinderea tuturor, nu în țara a, ci la noi. De ce? Pentru că iubește ătimaș muzica, pentru că, intrînd frec-ent în sălile noastre de operă sau de oncert, și-a dat seama că, avem va-ori pe care trebuie să le susțină cineva ici și „afară” și pentru că a înțeles b-e limitările, greutățile și aspirațiile or. Înființînd fundația ce-i poartă nu-tele, dl Brambach nu a făcut doar un est de orgoliu, ci a pornit o adevărată ampanie de atragere a personalităților afuente din România și Germania în ceastă nobilă acțiune, punîndu-și la expoziție propria locuință din Bucu-estii pentru sediul fundației, pentru au-țiții, master classes, gîzduind chiar, pe heluiala sa, copii veniți din țară pen-ru a studia sub îndrumarea unor pro-essori de notorietate, care au răspuns pelului domniei sale.

Entuziasmul său a generat un val de derenți, sute de scriitori din toată țara onfirmînd, în timp, interesul trezit de ele 18 concerte organizate, deja, în mai utin de doi ani, în București și în mari rașe din țară, prezentate și la RTV, e acquirile turngului efectuat în Ger-

mania, anul trecut, de cîțiva tineri români, membri ai fundației, incununat de un remarcabil succes, de discurile editate cu ajutorul Electrecord-ului, cuprinzînd 15 interpreți între 10—23 ani sau de emisiunile săptămînale pe care dl Brambach le oferă melomanilor la televiziune.

Toată lumea își imaginează că fundația are fonduri „secrete” nelimitate, mulți au crezut că pot avea un „ce” profit devenind membri, dar, în realitate, singurele resurse provin din cotizațiile celor 400 membri, din donațiile conștînd din elemente de birotică venite din Germania sau din sumele oferite de cîțiva sponsori. În rest, totul este muncă și dăruire pentru o cauză pe care, de multe ori, chiar românii o înțeleg greșit; unii îl suspectează pe dl Brambach de interese ascunse, de avantaje posibile ce decurg din această fundație. Singurul avantaj este bucuria succese-lor pe care cei aproape 100 tineri muzicieni români selecționați de fundație le-au obținut cu fiecare apariție pe podium.

Din păcate, dl Brambach nu a fost ocolit de deziluzii — crize de orgoliu, ambiții și invidii au început să sape, încercînd să umbrească popularitatea de care se bucură, incontestabil, dl Brambach și fundația sa. Ceea ce l-a contrariat totdeauna a fost indiferența multor români față de bunele sale intenții de a-l sprijini și lansa pe copiii **din România** — încă se luptă pentru obținerea unui sediu al fundației, tipărirea afișelor și programelor de concert a fost, de fiecare dată, o aventură, cei desemnați să se ocupe de organizarea unor manifestări s-au dovedit, uneori, aproape răuvoitori, magazinul **Muzica** i-a invitat să și retragă discurile pentru că „îi incurcă” deși sînt căutate...

Dl Brambach este decepționat, dar știe că singurul său țej este afirmarea copiilor noștri — de curînd s-a încheiat o primă etapă a unui curs de pian susținut de Cristian Petrescu, sosit din Germania pentru a lucra cu 10 copii, acțiune sponsorizată de Senatul pentru cultură Berlin. În toamnă, cursul va continua, va reîncepe apoi stagiunea de concerte susținută de fundație, se așteaptă un impresar pentru a organiza noi turnee, va apare o carte despre activitatea fundației — acest meloman generos a învățat, se pare, în România, că „nu mor caii cînd vor cîinii”...

Anca Florea

parțial color

Pe ușa din spate

Sentința unui domn, ales la întimplare pe stradă, „Lui Adrian Păunescu nu pot să-i pun nici o întrebare, fiindcă e un rău al neamului” ni s-a părut exprimarea unei stări de silă, ce-i încearcă pe mulți români atunci cînd poetul de curte al Ceaușeștilor forțează prin vicleniile binecunoscute, recuperarea micului ecran, cîndva spațiul lui de adulare desăntată a tiranilor. După zbaterele postrévolutionare, ce se puteau solda și cu un linșaj, bardul de la Bărca a găsit, iată, aliatul ideal în Mihai Tatulici, gata pregătit să-l repună în circuitele magnetice, chiar dacă rețeaua națională e suprîncărcată de oportuniști și politicieni de circumstanță. U-zînd la rîndul său de niște siretlicurii atât de străvezii și, firește, penibile, încît ne-am temut că vede dincolo de studioul de transmisie numai retardatîi, Mihai Tatulici a ținut să ne avertizeze că ideea recuperării unui **marginalizat** e numai a lui — cu atît mai grav, deși emisiunea prea a fost cusută cu atî albă, venită de la o firmă roșie — fiindcă, vezi doamne, intelectualitatea românească e dezbinată și îi revine tocmai lui (!) misiunea de a restabili concordia națională. Cine i-o fi încredințat acest mandat nu stim încă, mai ales că nici activitatea sa prerevolutionară nu pare a fi deloc trandafirică. Dar să trecem peste asta. Modul în care s-a gîndit și supravegheat această emisiune a trădat încă o dată jocurile din spatele camerelor de luat vederi. Spontan, inteligent, cu o impertinență care nu-i stă rău, Tatulici ne dădea impresia cîndva, în penuria teleaștilor, că-și găsise vocația, dar emisiunea „Semitism-antisemitism” și, mai ales, această **recuperare** zgomotoasă a lui Adrian Păunescu ne-au demonstrat că se aruncă uneori în valuri învolburate fără a fi totuși un înotător de performanță. În plus, nostalgiile sale îi atrînd de picioare ca niște ancore de plumb. Obiectivitatea, de care face atîta caz, s-a spulberat imediat ce în apropierea sa s-a lăbărțat, pe unul din foto-

lij, monstrul. Sacru, după unii. De altfel, preambulul realizatorului a fost contaminat parcă de gongorismul acestui caz clinic, boală care s-a insinuat în tot cursul emisiunii, cu accente mai grave în partea a doua. „El (Adrian Păunescu n.n.) a negat de o sută de ori mai bine ca noi... El a făcut bine de o sută de ori mai mult ca fiecare... El este noi, multiplicat, prin talent și energie, pînă la infinit... Păunescu este cazul nostru național. Discutînd astăzi despre el, discutăm despre noi. Sîntem un popor talentat, imperfect și alteodată duplicitar. După ce vom termina acest subiect, această emisiune, vom putea redeveni perfecți”. Nici mai mult nici mai puțin! Perfecți doar în scamatori. Căci, dacă n-ăm admite că-i vorba de o confuzie a termenilor, apăruiți într-un moment de transă, atunci am conchide că Mihai Tatulici se ambiționează să reinvie atmosfera de carnaval. Întreprinderea sa a fost bînuită de intelectualii veritabili care, în mare parte, au refuzat vecinătatea unui personaj-orchestră ce a împins cîntările prezidențiale la paroxism. Acum se face a le uita sau le justifică lamentabil, avînd memoria pregătită doar pentru faptele **pozitive**, ca să cităm un alt președinte, căruia A.P. îi face cu asiduitate curte. Năravul din fire n-are lecuire.

Aminteam de componenta celor care urmau să-l **juduce** în fața națiunii. Ei bine, dacă unii au refuzat, știind, cum spunea și Florian Pittis, că „această emisiune este inutilă”, alții, care au încercat să-i arunce încă o dată adevărul în față (cazul Florin Iaru) au fost opriti să o facă, iar serviciul telefonic al Televiziunii s-a achitat perfect de sarcini: adică s-a blocat la timp. Din momentul în care au fost anunțate numerele de telefon disponibile am sunat continuu. Sunetele **ocupației** au fost singurele răspunsuri. Încercările altor colegi au avut aceleași șanse. În finalul emisiunii cu pricina am fost anunțați că pătrunseră (!) pe circuit vreo cinci cetățeni, din care patru erau favorabili prezenței lui A.P., pe post. În ceea ce ne privește, am vrea să stim: de ce la vremea înmormintării lui Nichita Stănescu, A.P. nu numai că nu a venit, dar a și ținut o ședință la „Flacăra” pentru ca nici alți redactori de-acolo să nu ia să din front? Despre un posibil răspuns și despre multe altele în numerele viitoare.

Marius Tupan

Fecioarele domnului Wroe*

Într-un mic orașel din Anglia începutului de secol al XIX-lea, un modest meseriaș are, după o grea suferință, revelația harului său profetic. Mic de statură, adus de spate, pentru a nu spune de-a dreptul cocșal, domnul Wroe era un personaj urât dar nicidecum dizgrațios. El predica sfârșitul lumii, anunța un înfricoșător apocalips și multe dintre profetiile sale mai mărunte, cum ar fi, de pildă, ploaie abundentă, agitații ale muncitorilor, ba chiar și mișcarea distrugătoare de mașini se adevărase înțocmai. Domnul Wroe simte imboldul de a organiza o secță religioasă iar adepții nu întârzie să se arate și, în curând, în jurul său se adună o congregație numeroasă ce-l venerază ca pe o adevărată ființă divină. Obsedat de vocația sa, împătimit al misticii și spiritului militant pe tărâm religios, insolitul personaj își părăsește soția și copiii și, în urma unei revelații — sau poate doar a unui simplu vis — cere adepților să-i pună la dispoziție șapte tinere fecioare care, potrivit vocii divine, ș-ar fi convenit să-i aducă alinare și să-i ofere sprijin în cele gospodărești. Sint toate aceste fapte pe care în notița istorică a micului său roman, Jane Rogers le relatează sec, baziindu-se pe documentele timpului, căci trebuie spus că punctul de pornire al acestui straniu opuscul este un caz autentic. De aici încolo intervine fabulația autoarei, talentul său de povestitor, strădania de a descifra sensurile acestui micro-

cosmos pe care profetul Wroe îl creează, înconjurându-se de cele șapte fecioare, pușe cu atât convingere la dispoziție de către devotații săi enoriași. Romanul este, în fond, împletirea subtilă a vocilor acestor fecioare care, fiecare în parte, relatează potrivit personalității, propensiunilor și ficii sale intime experiența victimei alături de neobișnuitul personaj. Viața alături de domnul Wroe presupune în primul rând dăruire și spirit gospodăresc activ, austeritate și strădania atingerii sfințeniei. Numai că aceste ființe ce s-au retras într-o cochilie, izolându-se de tumultul și freacăta societății, ducând o existență sobră în așteptarea sfârșitului lumii, nu pot face abstracție totală nici de semenii lor dar nici de propriii lor demoni. Prin viața lor de pină atunci, prin pasiuni, secrete, ambiții intime, vocații sau dorințe mistuitoare, cele șapte fecioare vor păstra un contact permanent cu lumea din afară. Domnul Wroe este, de altfel în felul său, un sfinț și nu are nici-cum velenită de tiran. Nu abuzează de fecioria slujitoarelor sale ci, virginale, le invită, seară de seară, pe rând, în iatacul său să-i citească pasaje din Biblie în vreme ce el soarbe dus pe gânduri, un pahar cu vin roșu. Și totuși persoana sa nu întârzie să stărnească interesul junilor fecioare, provocând nedumeriri, omențești fascinații și, oricât ar părea de ciudat — căci profetul nu mai era nici finăr nici arătos — chiar ardente pasiuni sau, poate doar, ambiții carnale. Vocile celor șap-

te eroine ale cărții alternează într-o molcomă dar captivantă confesiune, alcătuint un mozaic palpând de viață al lumii engleze din secolul trecut. Ne sint înfățișate nu numai trăirile spirituale contorsionate ale tinerelor fete, existența lor cotidiană, desfășurată în cercul magic al gospodăriei domnului Wroe, ci și simțem martori totodată ai aceluși puternic freacăta al unei anumite părți a lumii engleze aflate într-un proces de cruciale transformări ce aveau să conducă mai târziu la o semnificativă emancipare socială. Răzbat din această carte ecourile adunarilor politice, schimburilor de opinii radicale, simțem martorii strădanilor de luminare prin cultură, ba aflăm chiar amănunte concrete, interesante, despre experiența lui Robert Owen la colonia „New Harmony” și despre eșecul doctrinei sale socialist utopice. Dar îngemănate cu aceste tensiuni sociale, indivizii micului univers al domnului Wroe trăiesc acute tensiuni pasionale și spirituale. Domnul Wroe însuși, într-un moment de aparentă iluminare divină, îi va cere imperios serafice dar dizgrațioasei Joanna să i se dăruiască, ferm convins că din împreunarea lor se va naște un prunc ce va minui lumea. Joanna este convinsă, până la urma, de sanctitatea acestui act și așteaptă cu înfrigurare rodul pântecului său. Un alt personaj tinjeste a se împărtăși și ea din desfășurările profetului, convinsă fiind că acesta le dăruiește — la mijloc este, de fapt, o neînțelegere — unei alte femei. Numai că planurile sale erotice vor fi respinse ceea ce îi stărnește nu numai mânia ci și o aprigă dorință de răzbunare. Îl denunță pe domnul Wroe, dezvăluind congregației presupusele sale păcate. Absolvit de consiliul bătrînilor înțelepți, profetul va fi însă repudiat de foștii săi adepți. Acoperit de rușine, huiduit de cei care pină mai jeri îl venerau, el este silit să-și abandoneze misiunea și să se refugieze în Australia. S-ar părea că acolo a predicat mai departe, convins de autenticitatea mesajului său, și că tot pe acolo îndepărtate melancurii și-a dat obșteșul sfârșit. Unii comentatori ai cărții (cel de al treilea roman al unei scriitoare tinere, deținătoare a premiului „Somerset Maugham”), întimpinate, de altfel, de critica cu un real interes și prețuire, au crezut a fi descoperit în această povestire implicite sensuri satirice. De bună seamă, soarta îi joacă domnului Wroe o festă cîci apocalipsul pe care el îl prezicea avea să fie, de fapt, pe alt plan, eșecul propriei

sale vieți, destrămarea unei existențe în bună măsură austere și dăruite sfințenie. Domnul Wroe nu a fost un impostor, a crezut sincer în misiunea sa și a trăit viața ce are vocația sfințeniei. Numai e el pare să fi comis o greșală. Și aver sentimentului că tocmă acest lucru încear că autoarea să-l însinueze în romanul său. Greșala sa este de a fi fost un naiv de a nu fi știut cit de dificil este să preciezi oamenilor, ce răspunderi imense implică o vocație profetică autentică. Sa poate că eșecul său nu izvorăște dintr-greșală ci pur și simplu din faptul că n se număra printre cei aleși, ca nu fuses investit cu harul atât de rar și, poate, d mult dispărut al sfințeniei. Privită pr această prizmă, viața domnului Wroe pare să fi fost victima unei iluzii. Or cum, el nu avea aura sublimă a sfințulu ce-și urmează pină la capăt vocația c riscul martirajului. Cartea lui Jane Rogers este scrisă excelent. Desi tânără, atoarca este o profesionistă ireproșabilă. Își alege perfect tonul și timbrul adecv prozei sale, deapănă povestirea cumpăn cu o laudabilă detașare de eroii și eroinele sale pe care, cu o clasică abstracție le lasă să se desfășoare în fața noastră, dezvăluindu-și personalitatea dintr-ugest, dintr-un simplu gând sau dintr-uflecăș. Pe alocuri pune tuse discrete și nu lipsite de rafinament poetic, înv luind pe înă într-o atmosferă de turbur toare sacralitate. Și mai ale reușește s scrie un roman deopotrivă original și captivant. Ne îndăreșează fără pretenții m realizatoare riscurile și limitele aspirațio umane spre sfințenie, zugăvește ca pr trundere complexitatea și infinita poteri tialitate a relațiilor umane. Ne însufle un sentiment de speranță. Cei deși apăsă sată de melancolie, deși însuflețit că vrea mea sfinților și profetilor a trecutului n ne mai este dat să ne bucurăm de grațio acestor ființe unice, a toarca pare a si gera că există totuși o providență ce per mite omenirii să-și găsească în deșagul că și în clipice sale cele mai grele, ci, i fine, apocalipsul nu este chiar atât de i proape. Și ne arată, în același timp, c problema gravă, sublimă, poate dinco de modestele noastre puteri este sfințio — seducătoare, pasionantă, purificatoare ca orice mare aspirație omenască.

Virgil Ieșter

* Jane Rogers: „Mr. Wroe's Virgin” Faber, London, 1991.

dosar: suprarealismul

ROBERT DESNOS

Cu ocazia apariției la Gallimard a volumului „Nouvelles Hebrides et autres textes” care reunește operele în proză ale lui Robert Desnos (scrise între 1922 și 1930), „Le Monde” publică trei portrete ale acestui corifeu al suprarealismului semnate de Alejo Carpentier, Pierre Naville și Michel Leiris. Am încluz aceste portrete în dosarul nostru și le-am adăugat un crochiu apărut în „Magazine Littéraire”, în cadrul „Micii istorii a suprarealismului”, în speranța că toate vor ajuta la lămurirea aspectelor adesea contradictorii ale personalității lui Robert Desnos, una din figurile cele mai singulare ale suprarealismului. Asadar, vom publica în pagina de față și portretul semnat de Alejo Carpentier și articolul din „Magazine Littéraire” urmînd ca celelalte două evocări să le tipărim într-un număr viitor.

Desnos, un om al contrastelor

— de Alejo Carpentier —

Cînd mi se întîmplă să evoc grupul de scriitori de pictori, de muzicieni, care se acunau la fiecare sfîrșit de zi în jurul unei mese lungi — întotdeauna aceeași — la cafeneaua Deux Magots, rîmînî înmîrmurit. Din 1920 pină în 1934 se puteau înțînî acolo, legați printr-o prietenie de neclintit care era mai mult decît un „spirit de școală” oameni ca Roger Vitrac, Michel Leiris, Georges Bataille, Georges Ribemont-Dessaignes, Pierre și Jacques Prevert, Antonin Artaud — tot asa de fidel la întîlnire ca ceilalți, — Raymond Queneau, André Masson, Balthus, Robert Desnos. Din partea muzicii: Edgar Varese, și tînărul său discipol André Jolivet. Din partea cinematografului și a teatrului: Jean-Louis Bérault, Etienne Decroux, Gaston Modot, Sylvia Bataille, Luc's Bunnell. Ca vizitator ocazional: Leon-Paul Fargue și Saint-Exupéry, bine primit întotdeauna. Și, la o masă învecinată cu a noastră, echipa lui „Grand Jeu”: René Pomaal, Gilbert-Lecomte, pictorul Sima... Dacă n-a fost pic nîclodată printr-o noi „un spirit de școală”, domnea, dinopotrivă, un „spirit de generație” hrînit din aceleasi rîvine, marcat de aceleasi antipatii care transformă cu totul natural inițiativele particulare, într-o muncă colectivă și aceasta numai printru rațiuni de vîrstă, de fidelitate la anumite idei, la anumite lucrări de poziție față de evenimentele epocii. Toti colaboram la revistele „Bifur”, „Documents, Iman” — cărora eu îi asiguram publicarea la Paris în limba spaniolă. Pe de altă parte, protecțe care pretindeau o muncă de echipă țesau din reuniunile noastre cotidiene: o operă pentru Varese, căreia eu i-am scris libretul împreună cu Artaud, Desnos și Ribemont; un „Pantomime des pantomas”, un fel de mister liric, conceput de Gilbert-Lecomte pe poame de René Guillemet, a cărui partit-

pare orchestrală trebuia să fie de Ribemont-Dessaignes și de mine. În sfîrșit, spiritul nostru de grup se mai manifestă în timpul reprezentățiilor lui Numanee, montat de Jean-Louis Barault în 1937, gratic sprijinului financiar al lui Desnos, cu decoruri și costume de André Masson pe o muzică scrisă de mine. Și cînd Desnos intră la Radio, datorită romancabilului pionier al mas-mediei care a fost Paul Deharme, el îi antrena aici, deindată, pe prietenii săi. Ceea ce ne aduse foarte repede realizări ca la Grande Complainte de Fantomas (Artaud, Desnos, Kurt Weill) căreia eu îi asiguram regia radio: „Salut au monde”, inspirat de Walt Whitman (Desnos, Jean-Louis Barault); „Histoire de balines” (Desnos-Prevert) etc.

MAI MULTI ROBERT DESNOS ÎN ROBERT DESNOS

E foarte dificil să fixezi amintiri, cînd vorbești de Robert Desnos, căci personalitatea sa prezenta laturi atât de diverse, atât de contradictorii în aparență, că orice efort de adunare la un loc, prin milioacele memoriei, nu ne oferă nîclodată decît o imagine trecătoare care este mai degrabă reflexul unui curios caracter, decît realitatea profundă a unui om care a dus o experiență poetică la posibilitățile sale extreme. Căci aici erau mai multi Robert Desnos în Robert Desnos, totî atît de necesari rațiunilor sale de a exista cî numai o sumă, aproape imposibil de stabilit, dată fiind complexitatea sa, ne-ar da un portret adevărat al celui cîre totuși era camaradul nostru de fiecare zi.

Foarte secret, adesea distant, adesea repilat asupra lumii sale interioare, asupra permanentei disponibilități creatoare a geniului său, el țesea deodată din lungile sale țeceri, trăind în mod brusc la un fel de explozie a lui însuși care se traducea în violente monologuri rîmînî, scandate, pe care le putea declama cit și tîcea gură, mergînd de-a lungul unei străzi mai glîșnoaptea. Și cînd venea din acest fel de delir lucid, regăseam vrîmă unui prieten zehemist, neapăsător, aplicat spre gluma, spre mistificare spre mîncuterea — oricui, stînd cu țongleze cu evanțele într-un fel derutant. Avea simțul elogiului care putea încetaia pe odată, cîna avea și geniul cărții eficace, a scandalului la rează frazele teribile care mergea drept la tîntă. Mîndru de a fi crescut în cartierul Saint

Merri, împrumuta bucuria un limbaj popular, de mahala, care contrasta în mod curios, cu obiecturile sale de corcet tudine vestimentară — împinsă pină la grîia de a purta costume de cel mai bun stil „dolu în 24 de ore” de fiecare dată cînd avea a deplînge moartea unei rude. Anarhist în aparență, el era totuși de o rigiditate neștrîmutată în ceea ce privește anumite angajamente ideologice sau politice pe care le socotea necesare: aparținînd generației celor care strigau: „Familie, te urăsc!”, el își adora tatăl mandatar la Halles și nîclodată nu lipsa de la masa familială de duminică: autor al lui „Liberté ou l'Amour” a fost de o neașteptată fidelitate femeilor pe care le-a iubit; dezordonat și capricios în timpul orelor nopții, el își impunea ziua, o disciplină foarte precisă și aproape chitibusară la studiourile din Str. Bayard, unde am lucrat împreună timp de șase ani (din 1933 pină în 1939).

LUMEA HISPANICĂ

Dar, printru, aspectele cele mai puțin cunocute ale lui Robert Desnos, e unul pe care-l ignoră numeroși scriitori care s-au aplecat asupra vieții și operei sale: relațiile sale cu lumea hispanică și mai ales latina-americană, în urma umitoarei călătorii pe care a făcut-o în Cuba în 1928, în cursul căreia n-a abîntut de la proiectul de a mîi stabili în Mexic — căci atmosfera politică din Havana, imi devenise respirabilă — ca să mî aducă la Paris unde trebuia să rîmînî unsprezece ani.

Din acest moment casa sa a fost, oarecum, un cămin permanent de activități a vînd un raport cu evenimentele din America Latină și din Spania: aici se conspură împotriva dictatorului Machado, atîc se redăcaza broșuri și manifeste: au fost văzute tîrcînd pe aici după epoci și zile Cesar Vallejo, Miguel Angel Asturias, Nicolás Guillén, Gaudera, Aragón, Neruda, Arturo Uslar Pietri, compozitorul Silvestre Revueltas — cu care el începu să scrie o cantată ca elogia la nationalizarea petrolului mexican. El a făcut schitele unui libret de operetă „Etoile de la Havana” pentru compozitorul cuban Eliseo Grenet... Apoi, după două călătorii în Spania,

ceea ce se ignoră prca mult, se împriete cu Federico Garcia Lorca. Si cînd poet tîntii singeroase a fost ucis de fascistii se declansase războiul civil avură loc adunări aproape zilnice de oameni: José Bergamín, Rafael Alberti, Ju Miro, Miguel Hernandez — care trebu să moară în temnițele lui Franco — și titia alții care se află încă prîntre n mereu credincioși ideilor de atunci. Robert Desnos, poet esențialmente fra cez prin operă și caracter a fost totu unul din spiritele cele mai univere ale, i re cele două războaie. Să scriească exemplul unora dintre contemporanii ne lei prea adesea limitati, în ce priveș vederile lor asupra lumii, de incapacitat de a privi peste frontiere, la artificiale care si le-au creat în tîntul!...

Robert Desnos și dicteul automat

— din „Magazine litteraire” —

Robert Desnos, poet al cîntecului și cîntec al poeziei. Strălucit dotat, era c pabil să adoarmă pe o bancuță de canea și să scrie în timpul somnului probe bele Rosei Selavy, personaj inventat de Duchamp: „Rose Selavy, unde este și colțul tău în acest internat în care och tău s-a încercinat?” Se cunoaște c torita (Juliette), „Une Journée dix-huit metres”, și extraordinara „Balle de Fantomas”, eroul preferat al grup realistilor. Desnos dovedește încrederea izolul de „tupite” în noțele după Freud a „doveit o nouă înconștie” De nos e un pic „poetul grațios” al grupului suprarealist. Dar poezia sa depășe acest cîlșeu. Violent înecoi — ef scrie i potru a lui Breton: „care îi ataceă în doilea Manifeste un „Troisième Manifeste du surrealisme”. „Il proclam aci pe An Breton hîrotonist cu propria mea mi debîș în mînas: rea a literară”, capeta dezafectată precum și suprarealismul zut în donționul public, la dispoziția e fililor, schemăticilor și atelor. Si eu e un țateu...”

Desnos ca să țrăiască făcea jurnali în timpul ocupației a colaborat la Lett Francues din clandestinitate, c parte din Rezistență, și deportat de g nian, a mînt de tîfos într-un lagăr concentrare. S-a găsit asupra lui unuț cele mai frumoase poeme de dragoste c au fost scrise vreodată.

Prezentare și traducere de D. St. Radulescu

Agencia matrimonială

suvului, înainte de a găsi în căsuța poștală un plic comercial ce-i îngădui să zâmbească la rindu-i: m-ul de la Mademoiselle era dislocat. Citiți în grabă:

„...Iertati-mi intirziera voita. Am vrut să aleg între cele trei corespondente. De-acum înainte, numai dumneavoastră...”

Louise surise cât putu mai frumos, iar pleșuvul rosti foarte tare, pentru a încuraja noile venite:

— Vedeți, clienții noștri își găsesc totdeauna la noi un pantof pe măsură.

Însă deja, din paragraf în paragraf, Louise ajunse aici:

„...Se vorbește despre demonul de amiază: de ce să nu credem în ingerul amiezii? Ne putem număra printre cei pentru care viața începe la patruzeci de ani. Noi...”

Noi. Un pronume nou, Louise porni în goană pe rue de L'Estrepade dar, trecind prin fața coaforului din cartierul ei, fără să-și mai dea seama, se pomeni rezervându-și loc pentru ziua următoare.

Șase luni. Accastă corespondență, devenită puțin câte puțin bisăptăminală, dar rămasă anonimă, dura de șase luni. Cincizeci de scrisori care nu erau epistole de amor, dar pe care ea le considera ca a-re. Totuși, nu era mulțumită de conținutul lor. Fără a preciza vreodată ceea ce el numea „accessoriul mediocrului vieții sale”, Edmond făcea la asta aluzii constante. Niciodată nu se plîngea, numai un ton de feroare dezamăgite și obsesie a unui trecut inutil. Părea că nu întrevedea decât ca un mijloc de-a consolida acest trecut, intrucit e-adevărat că o existență fără viitor este adesea și una fără de amintiri.

O intimitate fără detalii, o distanță complicitate se încheagă între ei. Într-o bună zi, M-ul dislocat de la Mademoiselle fu înlocuit prin cel de la Martine. Se aflau pe muchia familiarității și tot nu se cunoșteau. „E probabil, mărturisise Edmond, că te voi dezamăgi în ziua în care te voi întâlni pentru prima dată. Nu-ți tănuiesc nimic, dar pentru a desființa un om e uneori suficient să nu îl mai imaginezi”. Tocmai de ce se temea Louise, dar această teamă o transforma: Louise îi făcea concesii lui „Martine”. Desigur, nu-și abandonă nici gusturile nici obiceiurile. Dar fără să-și schimbe felul de-a fi nu-ți poți schimba starea de spirit. Indulgența și simpatia, care nu erau virtuțile ei cardinale, începând să-i devină accesibile. Își permise astfel câteva cheltuieli vestimentare. Dar de la neajență la modă, distanța era încă prea mare pentru ea, însă se punea problema să fie îmbrăcată fără a avea și un aer sărbătorese. O vreme, Louise fu victima privirilor ironice ale lui Robert. Oare ghicea? Se temea că va rămâne singur? sigur e că, după ce și-a luat sora în ris, s-a pus în pas cu ea, începând să-și supravegheze propria ținută. Louise îi fu recunoscătoare pentru intenție, își dădu seama că bunăvoienta ei îi mișca, că încearcă să-i răspundă. Își reproșă că-a fost prea aspră cu el: „La urma urmei, gîndea, nu-i un tip rău. Ce păcat că n-are această bogăție sufletească a lui Edmond”.

Șase luni. Louise își reinnoiește de două ori abonamentul la agenție, cînd îi parveni a cincizeci și șasea și ultima scrisoare de la corespondentul ei. Era scurtă:

„Cred, Martine, că-i timpul să nu ne mai jucăm de-a v-ași ascunsele. Am fost foarte serioși, foarte răbdători. Va fi acum destul de bine pentru a înfrunta decepția de care v-am vorbit. Vă voi aștepta simbătă la prinz în fața agenției dumneavoastră, pe rue de Medicis. Semn de recunoaștere: vom desface fiecare ultimul număr din Intransigentul. Vom face schimb de nume și adrese. Ah, Martine, sînt sigur că-mi va fi greu să te numesc altminteri! Pe curînd”. — ED-MOND.

În seara aceea, Louise se întoarse acasă nervoasă foc: neliniștea îi devoră nerăbdarea. Robert se arăta încîntător, expansiv chiar. „Oare-mi citește cu atita ușurință pe față, se gîndi ea, încît se străduiește să învelească o neliniște a cărei cauză n-o cunoaște? Ar trebui poate să-l pun la curent”. Și nu avu curajul de-a îngheta această amabilitate cu totul nouă, petrecîndu-și trei zile într-o așteptare solemnă, puțin puerilă, aidoma izolării de dinaintea primei împărțșanii.

Sosi în fihe și ziua de simbătă. Louise, care în acea zi nu lucra, își putu consacra dimineața unei minuțioase toalete. Era gata pe la unsprezece, dar la unsprezece și-un sfert, se hotărî dintr-o dată să-și pună o rochie mai sobră, din discreție, și să se demachieze, din onestitate. Cu toate că plecase cu întirziere, ochii totuși grădina Luxemburg, mergînd de-a lungul grilajului prin care se putea observa ceea ce se petrecea în față, pe strada Medicis.

Se apropie cu discreție. Un bărbat de talie mijlocie era plantat dinaintea agenției matrimoniale: Edmond, fără îndoielă, căci ținea un jurnal deschis. Era cu spatele la ea. Louise nu putea să-i vadă decât părăria grî și paltonul bleumarin. Îi sări în ochi un amănunt: paltonul îi era nou, cumpărat probabil în onoarea ei, iar celibatarul naiv uitase să-i rupă eticheta. Timid ori temîndu-se să nu fie recunoscut, privea cu perseverență vitrina. Louise mai așteaptă câteva minute dar cum Edmond nu se clintea, își desfășură la rindu-i Intransigentul, părăsi grădina și traversă. La zgomotul tocurilor ei, bărbatul se întoarse, ducîndu-și instinctiv mîna la părărie, dar rămase tîntuit locului. Corespondentul era Robert.

— Ce faci aici? bîgîi Louise
Se făcuse palidă dinaintea fratelui ei care, la rindu-i, devenea stacojiu. Își reveni însă mai repede decât ea.

— Am venit să văd dacă noul meu anunț e pus la vedere. Am mai pus unul, acum șase luni, ca să vind vasele acelea chinezești care nu-ți plac tie. Dar degeaba.

Buza inferioară îi spînzura, jalnic, iar pleoapele îi clipeau cu repeziciune. Își strecurase jurnalul la spate și îl împătura cu stîngăcie.

„Lucrul cel mai nostim e că, într-adevăr, ne-am fi putut căsători! Dar nuna-trecut niciodată prin minte!”

De bună seamă, Louise nu s-a măritat cu Robert. Ar fi putut s-o facă: nu era decât fiul tatălui ei vitreg. Nu sînt frați buni. Dar au trăit ca atare dintotdeauna: căsătoria lor ar fi un adevărat incest moral. Pe deasupra, s-au privit prea mulți ani cu ochii necruțători ai intimității, cu acei ochi care au înregistrat în detaliu acele mărunte detalii de caracter, de chip și îmbrăcăminte. Țin unul la celălalt, poate chiar mai mult, dar nu se vor iubi niciodată. Și în sfîrșit, și mai ales, ei nu s-au gîndit niciodată s-o facă: anumite sugestii nu le acceptă la întimplare.

Cu toate astea nu regretă nimic. Amîndoi știu acum ceea ce sînt, ceea ce pot unul pentru celălalt. Viața lor nu s-a schimbat, dar nici nu vor să și-o schimbe. De astă dată nu mai sînt celibatari: au ales să rămînă. Sigur, Robert va continua să fie Robert, morocănos, grav, plicticos. Dar și-a pierdut — pentru ea doar — ținuta distanță, și cînd, uneori, se îndepărtează și-o măsoară ca înainte, de sus, Louise n-are decât să-l atingă brațul, murmurînd:

„Edmond!”
Iar ingerul amiezii, traversîndu-le tăcerea, le înfioară puternic pleoapele ostentite.

HENRY BEISSEL (Canada)

(1929—)

Henry Beissel este una din personalitățile literare fascinante ale Canadei. Poet și autor dramatic, al cărui prestigiu a depășit de mult granițele țării sale. Poezia sa e tradusă în mai multe limbi, iar piesele sale au avut succes pe scenele europene. Chiar și vecina noastră, Ungaria, le-a onorat.

Henry Beissel a studiat filosofia la Londra, Colonia și Montreal. Este profesor de literatură engleză la Concordia University și vicepreședinte al Comitetului permanent al Institutului Internațional de Teatru. Henry Beissel desfișoară o amplă activitate de poet, dramaturg, editor și traducător din limbile franceză, germană, spaniolă și ceho-slovacă.

Ca toți marii poeți, Henry Beissel este și un făuritor de limbă. Tematica lui este extrem de variată. Abordează o gamă întreagă de probleme: din actualitatea politică, într-o viziune apocaliptică, precum și momente din viața cotidiană și familială. Spicium citeva din poemele sale, marcate ca și celelalte, de sensibilitate, discreție și puritate, asemenea iernilor albe ale Canadei.

În urma norilor zdrențuiți de ploaie

În urma norilor zdrențuiți de ploaie
lumina zboară inflăcărată
ca niște drapelul revoluționare.

Nestatornica lună tulbură
marea din noi
în curenți de iubire.

Modelează-ți izvorul
de-ajuns de adînc pentru a prefăce
un torent curat de apă
în explozie de pasiune
sub multele depozite
de emoții sedimentare.

Buzele noastre potofesc o sete
mai veche decît orice secetă.

Poem de toamnă

Mergînd pe muchea
toamnei
dorința mea e despuiată
ca și copacii.

Frunzele se prefac
în praf
sub greutatea
nestăvilitului meu dor.

Sorb lumina proaspătă
a unui cer rece
ce-mi potolește
dorul de tine.

Prelingeri sărate
printre mere
dohorite de vînt.
Florile și-au ascuțit buzele
de elitrele gheții
părăsite noaptea
lingă lac.

Giște sălbatice
îmi culeg tumultuos
numele din spații solare

și flutură de-a-lungul
iubirii noastre.

O briză împrăstie
din teaci
mătasea buruienilor
pentru a șterge
singele
de pe buzele
acestei dimineți.

Fumul
acestor amintiri
arzînde
umple ochii
cu lacrimi.

Vînt furios de est

Infigîndu-și picioarele n acoperiș
și urlînd pe horn
un vînt furios de est împinge norii
din cer, îi sfîrteacă
și împrăstie fîșiile-n frenetice
virtejuri și curenți albi
pină ce pămîntul și cerul devin o
vastă piruetă de cristale.

Pinii își înalță ramurile
ca pe niște aripi, luptînd să-și ia
zborul
și amenințînd îndată ce-s purtate
de aer
să se repeadă în jos și să părăscască
hoardele sălbatice și ucigătoare ale
iernii.

Tot ce e viu și respiră acum
trebuie să caute adăpost pentru
inimă.

vîntul intră-n toate nișele și fisurile
și nu se oprește decît la adăpostul
zidurilor.

trupurile noastre nu-s
fortărețe destul de puternice
în fața furiei de gheață rece
deși astupăm toate crăpăturile
cu o pasiune.

Prezentare și traducere:
Petronela Negoșanu

moda, altfel

Fascinația uluitoarelor canioane

CANYONLANDS nu este numai punctul de atracție al turiștilor colecționari de localități văzute, nici o regiune de dezintoxicare pentru cei care-și pierd nopțile și banii (uneori chiar viața — dar atunci nu mai ajung la canioane) la Las Vegas, aflat la șase ore distanță cu mașina nu numai un loc în spațiu în care artiștii își pot vinde lulelele de lemn rar, piatră rară, amuletele de argint și argilă, colierele de ambră, săculețele cu seminte, rădăcini și petale de flori parfumate îmbătător, cu un iz ce rezistă în săculețe trei, patru ani, umplînd camelele cu miresme de răcoare, nu numai de cei ce vor să se sinucidă spectaculos — pretinzînd „afinități electice” cu locurile și miracolele făcute de zei în această parte a pămîntului, ci și de cei care nu pot să trăiască, din moment ce au văzut, fără să redea lumii, după ce au trecut-o prin sufletul lor, prin existența lor, prin memoria lor, imaginea tulburătoarelor canioane, artiștii.

Ilustrînd un reportaj foarte bine documentat, scris cu ardoare, și ton convingător, și cu un titlu inspirat poetic „Un deșert Utah, pictat de apă, vînt și timp”, iscălit de Ellen Meloy în revista super-elegantă Travel and Leisure (1990), Carol Brown urmînd istoricul informativ al reportajului, realizează adevărate poeme plastice.

De obicei, rocile gigante, dau impresia unor dinosauri blînzi, în stare de odihnă adîncă: nu s-ar putea spune că sînt monumente, incremeniri, căci capacitatea lor de a impresiona pornește din vechii lor interior, poate chiar din cel actual — dar aflat în stare de odihnă sau poate de

veghe; (poate că și monumentele nu sînt, în nici un caz n-ar trebui să fie, simple incremeniri, ci semne în stare să păstreze sacru trăiri eterne, adormite pentru odihnă, un timp imprecis); Carol Brown le surprinde mișcarea și eternitatea în ilustrațiile sale.

Văzută de sus, ca de pe o terasă, de către un jaguar (puma), vederea e roșie, aprinsă ca pâlălaia focului în depărtare sau ca o zonă inundată de o lavă de sînge portocaliu. Pină și puma e roșie sub lumina unei explozii vulcanice iar atitudinea meditativă face ca desenul, ce putea fi steril, sub meditația pumei, poate sub mirarea ființei sale, să fie viu, să pulseze culoarea roșu sub dunga cerului violet. În timp ce, ca un șarpe înșelător „Marele riu verde”, încă plin de știință după călătoria făcută în Wyoming Rockies se tolănește, cu mișcări minciunoase de șolduri spre întunecat, noroiosul Colorado River.

Printre extraordinarele ilustrații se găsesc și portretele unor locuitori străvechi ai regiunii explorate: „Iguana cu corn scurt” și „șoimul cu coadă roșie”.

„Adaptabilitatea este cheia supraviețuirii” — de fapt o imortalizare a unui cactus deosebit de ascuțit (poate e un cactus iron'c, ac'd din punct de vedere spiritual, din cale afară) cu o corolă diafană, în stare să înflorească pe orice secetă.

„Lună plină” e o vărsare de scintile de argint peste zîmbii nefirești de ascuțiti, uneori, peste cicoasele nefirești de tocițe, uneori, peste platourile nefirești de netede, uneori, peste prăpastiile nefirești de adînci, uneori...

Ca iscălitură „de grație” — „crinul-sego”, mic fragil, translucenț, considerat floarea reprezentativă a statului.

Start-ul a fost dat de mult, dar după acest câștigător în originalitate și talent, start-ul se reia, cu alte reguli, la alte dimensiuni, cu alte sisteme de apreciere. Modă nu e trecătoare dacă pornește de la esența tari. Ea determină competiția valorilor, uneori... dar nu de puține ori...

Corina Cristea

RIB INTERNATIONAL S.R.L.
bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel:151.930, Telex:10.557, Fax:120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ, VITRUL CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILUMINAT.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMORIZISTENTĂ.
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN.

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC. (FEȚE DE MASĂ, PUNGI SACTE, ETC.)

- MERCERIE
- PAPIETĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

**PREȚURI AVANTAJOASE
LIVRARE RAPIDĂ**

HERVE BAZIN

Ușa agenției era deschisă, dar Louise șovăia, nu îndrăzne să intre. Biroul acesta îi dădea impresia unui cabinet „dăltărit” și fusese totdeauna rusine să-și arate cărțile, de parcă ar fi fost vinovată din pricina economiei de pasta de dinți. Trei clienți zăboveau în această sucursală de la Public-Office-Parisien: o slujnicută împotmolită-n propria-i ortografie, o vălăgană ce răsfoia colecția publicației, o cucoană corpulentă, interesată de vreo preluare de apartament. Afară, dinaintea anunțurilor matrimoniale expuse în vitrină, era protăpuit un tânăr pe care Louise îl socotea de prea bună condiție, prea chipes ca să alba cu adevărat nevoie de așa ceva. Iși nota conștiințios anunțurile începând cu cele mai recente și, ca din pură întâmplare, îi dăruia Louisei cel mai îndatoritor suris. Ea întoarse capul de îndată și începu să privească anunțurile de vânzare-cumpărare: „Pucea de vânătoare, calibru 16, model recent”, ori „Plan cu coadă, rachetă și costum de copil”, ori „Vas chinezesc, ocazie profitabilă”. Acesta din urmă o amuză: și familia ei poseda sacrosancte îngrozitoare vase chinezești. Însă nerusinatul se apropia de Louise sub pretextul că notează toate etichetele, iar cotul său îl atinse curînd pe cel al fetei. Fără să se simtă flatată, deși acest lucru i se întâmpla rarori, Louise era fără îndoială gata să-și ia tulpășita cînd, dinăuntru, directorul ori administratorul ori funcționarul principal, pe scurt, un bărbat ce părea că definea un rol corespunzător burții sale, o opri din priviri și prin viu grai:

— Întrați odată, domnișoară, vă stau într-o clipă la dispoziție.

Înspăimîntată dar politicoasă, Louise se strecură în spatele damii corpulente iar acest oeran îi îngăduia să se mai calmeze. Ochii ei scotocind prin toate ungherile, o familiară că individul nu era decît un subordonat, intrucît purta o cămașă din pinză foarte purtată, decolorată de apa de Javel. Deja biroul se golca.

— Acum între noi, domnișoară, e vorba de-un anunț matrimonial.

Louise avu un tremur. Introducerea asta îi colorase obrazul drept. Care inspira tipul clasic de ființă singularică?

„Da, domnule, dar e ceva foarte serios”.

Ofensată și sporise pe „foarte” c-o inotografie gravă. Mustățile se depărtară iar Louise își dădu seama că suridea.

„Nu fiți stînjenită, îi spuse. În chestia asta nu-i nimic echivoc. Avem cîteva clienți care au dus o politică aventuroasă, dar noi ne biziim mai ales pe fetele cumsecade cărora le lipsesc ocaziile oneste”.

Tusi, pentru a asigura o trecere decență între publicitate și tarif:

— Anunțul dumneavoastră va apărea sub numărul... numărul 4326. Aflișajul durează treizeci de zile și costă două sute de franci. Persoanelor care doresc să le păstrăm curierul timp de trei luni îi se mai cere un supliment de o sută de franci. Aveți un act de identitate?... Bun... Doriți să vă luați un pseudonim?... De obicei se recurge la un prenume... „Martine”, vă convine?... Acum completați-vă formularul. V-aș ruga s-o faceți repede: trebuie să închid.

Louise reperase în vitrină cîteva modele. Nici unul n-o mulțumea. Cum să descrii doar în cîteva cuvinte și mai ales cum să descrii tipul de bărbat visat ori doar dorit ori acceptabil măcar? Nu, Louise nu dusese politica aventurilor, dar viața nu-i oferise decît ciurucuri. Avusese dreptate să le respingă. Acel șef de birou, cincuașenar, vecinul de palier, pleșuv și chel, vărul provincial cu ochi spălăciți, pe ăștia i-ar respinge și-acum. Nu avea ambiții... Mai exact avea mici ambiții, foarte simple, foarte rezonabile, îndeosebi negative: fără burta, fără țare, fără idei subversive, fără cazier judiciar, fără... Pe scurt, multă „lără”.

— Haide, grăbiți-vă!

Louise încetă să-și mai roadă stiloul și scrise aceste penibile cuvinte:

„Tinără...”

Avea dreptul strict la acest cuvînt, ca și la cel de domnișoară pe care vînzătorii l-l înlocuiau cu acela de doamnă, cu care Louise s-ar fi acomodat foarte bine dacă l-ar fi meritat, dar care, rostit de ei, imprumuta o semnificație supărătoare. Domnișoară luată drept doamnă • varietate smochinită de „fată tinără”.

„Tinără... treizeci de ani (cel treizeci de ani durează pentru o femeie pînă la treizeci și nouă de ani, iar Louise nu avea decît treizeci și opt)... catolică, funcționară în administrație, ar lua în căsătorie... Nu, era prea direct. Trebuie: do-

AGENȚIA MATRIMONIALĂ

rește să cunoască în vederea mariajului... domn... (sens restrîns, acest „domn” se opune „fîrului” solicitat de cele sub treizeci de ani)... vîrstă și situație corespunzătoare. Numai propunerii serioase”.

U! Gata corvoada! Louise își întinse fișa, îndesă recipisa în cel mai adînc cotelon al genții și se întoarse în goană pe rue de l'Estrapade, unde locuia de douăzeci de ani alături de fratele ei, Robert, care șosea de obicei cu zece minute în urma ei și al cărui stomac era mai exact decît cel al unui sugăr, căsca deja ghemuit în propria-i indignare.

„Ia zi, Louise, mirii, la ce oră vom cina astă-seară?”

Louise trăia împreună cu fratele ei de la moartea părinților, adică de la moartea mamei sale și a tatălui lui Robert, pe care-l reunise o căsătorie fonnatecă între văduvii, Robert tocmai împlinise treizeci și nouă de ani și nu îngăduia să i se spună că a pășit pragul celor patruzeci de ani. Era cu mult mai mofturos decît Louise la acest capitol și își răsese mustața de îndată ce sarea și piperul pacifizaseră sub nasul lui, lung și umflat ca un flacon de ulei. Cochetărie inutilă și chiar dezmințită de slăbiciunea lui pentru gulerele amidonate și mai ales de teama de a nu părea vreedată îndecajuns de serios, îndecajuns de grav, de teama carolioprea să citească Clochemerle și-i porunca să-și plictisescă o dată pe săptămînă în Adunarea Preoților Franței. Prea solemn ca să fie urcios, Robert era însuși tipul acela de om care știe să păstreze distanțele lungindu-le într-atît în cît și întîmii săl încearcă în apropierea-l senzația că sint absenți ori indigeni de pe altă planetă, priviți prin telescop. De loc zgărie-brînză, desigur, și mai discret decît țocurile-l de cauciuc: mai cinstit decît o casieră, mai punctual decît minutarul uriașului său ceas de buzunar: pe scurt, împodobit cu calitățile complementare propriilor defecte. Louise avusese totdeauna pentru acest băiat stîmă rezonabilă pe care-o datorase preotului din parohia sa, pentru marile-i principii, pentru cele mai bune sortimente de săpun. Tinea mult la el. De douăzeci de ani, Robert îi înapola la rîndu-i acest „mult”.

„De ce dracu' vii așa tîrziu?”

Vocea fratelui ei, totdeauna stîrbită de-un început ori sfîrșit de bronșită nu accentuase pe „de ce”, ci pe „tîrziu”. Grija de-a marca lovitură îi învingea pînă și curiozitatea. Întrebarea o stînjea pe Louise: nu avea obiceiul de a-și da unuia altuia socoteală iar ea refuza să mărturisească un demers atît de ridicol ca înscrierea pe liste ale unci agenții matrimoniale. Totuși Robert își pretinsese totdeauna lingurița de zahăr în cafea și de volitete în conversație.

„Am întîrziat într-un magazin”, răspunse ea.

Nu-și putu ascunde un suris gîndindu-se că în fond acest magazin era o

prăvălie de anticar și că făcea parte de-acum din pretextele ei. Seminecul rece îi păru mai jalnic ca de-obicei și, în timp ce așternea masa, se observă fără milă. Părul îi părea lîptit aidoma cîlților pecurilor de păpuși. Măcar să fi avut ca obraznica lor carnație de celuloid! Pielea nu-i părea pudrată, ci prăfoasă. Ochii, de culoarea alunei prăjite, doar ochii mai erau domni de ea... Ia te uită! Îi cădeau genele. Furioasă, Louise își întoarse spatele, se encrăvă, spanso o farfurie.

„Mai mult calm, draga mea”, zise Robert, hotărît edios.

Calmul se instaură din nou. Zece zile mai tîrziu, Dra Dumond nu mai trecu pe la agenția matrimonială. Cînd se hotărî în fine să-și ridice corespondența, funcționarul nu o mai recunoscu. Îi ceru recipisa și o verifică în amănunt înafata de a-i înmîna patru scrisori.

Louise, o deschise pe-primă și, de la primele rînduri, se îngrozii:

Fukuta mea.

Uite că nu mai poți fără un bărbutel. Nu mai face dar atîtea mofturi și pune-te marți 15, la orele 20, pe piața de fontă a canalului din fața de la „Bar bleu”, de pe Bulevardul Saint-Michel. Nu are rost să-ți aduci o cămașă de noapte. Mergem să ne...

Urmau treizeci de rînduri cu ceea ce Louise numea „detaliul orbilor”. Cu toate acestea citi scrisoarea pînă la capăt și-o rupse apoi în confetti, iar celălalte trei era s-o pătească la icel, chiar înainte de a fi deschise. Își mîrșise dezgustul și-o deschise pe-a doua, apoi pe-a treia: erau simple și hotărâte să respecte orice, cu excepția ortografiei. Descurajată, dar conștiințioasă, Louise își strecură în sfîrșit scobitoarea în colțul celui de-al patrulea plic: două foite dactilografiate, două foite care miroseau a tutun și din care cea de-a doua nu mărturisea decît un prenume: Edmond, bătut tot la masină și urmat de mențiunea: „abonat al agenției din str. Pasquier”.

Louise se strîmbă. Acestul anonim îi lipsea curajul. Dar nu era ea însăși „Martine, abonată, rue de Medicis”? Corespondentul ei se justifica de altfel cuvințios:

Domnișoară,

„De luni întregi, consult vitrina agenției. La început simulam că mă interesează rubricile lecativ, încetul cu încetul, am început să studiez fătis cele două sau trei duzini de cartoline prinse în ace pe panou de căsătorii. În fine, astăzi mi-am rezervat trei numere și închiriat o căsuță pentru corespondență.”

Cu toate acestea, scrisoarea de față n-a fost bătută în triplu exemplar. Cred că aș fi lipsit de pudoare dacă v-aș trimite un soi de circulară. Mal țîn totodată să vă spun, fără întîrziere, că nu-mi folosese aici adevăratul prenume. În ciuda uzanțelor, nu am socotit nepotrivit să dactilografiez prezenta epistolă. Fără îndoială,

scrisul meu v-ar fi revelat cîteva trăsături ale caracterului meu, dar de asemenea întotdeauna mă tem. Ca să nu fiu cu insumi ispitit să studiez barele t-urilor și buclele s-urilor dumneavoastră, vă cer să adoptați aceeași... Astfel, vom beneficia din timp de o dezvoltare absolută de la necunoscut la necunoscut totul se poate mărturisii și nici chiar ridicolul nu-și mai sperie victima atunci cînd beneficiază de impersonalitate.

Nu intenționez să cad în păcatul ei. Sîntem oameni serioși și îmi închipui, cunoscîndu-mi propriile sentimente, care sînt sentimentele dumneavoastră. Să avem curajul să mărturisim: eu sînt un flăcău tomnatic iar dumneata ești o fată bătrînă. Latura comodă a situației noastre maschează cu necruțare latura gravă iar pretenția de-a ne lăsa în seama agențiilor matrimoniale ne expune mai puțin risului general decît propriei noastre susceptibilități.

Acestor precauții oratorice trebuie să le adaug detalii liniștitoare precum greutatea, înălțimea fîtmei, bustului, culoarea părului și-a ochilor?... Va scutește și mă veți scuti de aceste masurători și descripții clasice, utile desigur genibașilor. Ajunge, cred eu, să precizez că nu sufăr de nici o tară fizică. Tot așa, de nici o tară sentimentală: nu am de uitat pe nimiconi. Nu devii celibatar, ci ești priu vocație. Acest cuvînt are cîtodată o asemenea putere încît e de prisos să-i mai cauți o altă explicație...”

Desigur, Louise se prîsepa destul ca să mai găsească o altă explicație. Citi în grabă sfîrșitul scrisorii iar absența detaliilor n-o împiedică să-și facă o părere: viața asta ștersă, egoismul ăsta marunt, sămănatul curaj ascuns sub numele resemnării, excesul de prudență și discreție, pe scurt: această vocație a centusului îi era familiară. Era cazul s-o mărturisească? Nu simțea nici o simpatie imediată pentru necunoscutul ăsta prea aidoma ei. Cei care seamănă nu se-adună întotdeauna. Cu toate acestea, o mare curiozitate o încerca. Viața poate să nu ne mai placă, dar oricum, să ne fie de-ajuns. Pentru ce necunoscutului nu-i era de ajuns propria viață? Întrebare prost formulată: pentru ce ei, Louisei, nu-i mai ajungea propria viață? Receți toată scrisoarea, observă că m-urile erau dislocate. „Mașină defectă”, își zise. Apoi se întoarse acasă și, după o cină frugală, începu să însălțeze o ziornă de patru pagini.

„Ce faci?” murmură frate-sau care-i biiguu în treacăt, spre marea-i surprindere:

— Louise, ar trebui să te hotărâști să treci pe la coafor. Ai mare nevoie de-u permanent.

— O să văd, îi răspunse sec, hotărîtă să fie nedelicată, intrucît Robert era lipsit de discreție. Și, imediat, adăugă: „Da’ tu... cînd vei hotărî să te descotorosești de vasele astea chinezești oribile?”

— O să văd, dragă surioară, încheie Robert și trecu în cealaltă cameră fără să-și mai mormăie tradiționalul „bună-seară”. Louise suspină, iar corespondentul ei beneficie îndată de mai multă căldură: acesta, alt funcționar, acest al doilea Robert vedea măcar tact și delicatote. Fata își refuza răspunsul, bifă cîteva fraze, le adăugă altele, mai puțin neutre, și, mai ales mai puțin sălciți. În fine, scrisoarea ei, foarte dezinvoltă, o mulțumi.

Domnule,

Nu dați explicații. Veți sfîrși prin a spune precum acriția: „I se poate oare repăsa diamantulul că-i solitar?” Nici a dumneavoastră nici al meu nu-și măsoară caratele. Fără îndoială, am fost amîn doi lipsiți de dragoste, dar îmi ales de aptitudinea de-a iubi. Azi nu mai e important pentru ce am devenit ori am rămas celibatar, ci pentru ce nu mai vren să fim. În absența spontaneității, îmi plăce rigorea vocațiilor tardive...

Pe acest ton, Louise alînă două pagini pe care le recopie, a doua zi dimineața pe Remingtonul din biroul ei, pentru a se conforma dorinței corespondentului.

După ce-și expedie scrisoarea, nu mă aștepta o săptămînă, ci doar patru zil și se prezentă la oficiu. Politetca, nu-i așa cere doar să nu-i faci pe oameni s-aștepte. Dar nu găsi nici un semn de la Edmond. Funcționarul îi înmîna două seri sorii întîrziate, trimise, una de un văduv iar cealaltă de un divorțat. Domnișoară Dumond le rupse nervoasă: nu era di cele care pot amorsa mai multe aventuri odată. După trei zile tot nimic. Louise f nevoită să mai treacă de cinci ori și te de cinci ori să rabde surisul ironic al ple

Adaptare și traducere: Smaranda Cosmin

(Continuare în pag. a 15-a)

